

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ

Fakulta Humanitních studií

Institut mezioborových studií Brno

Nuda jako revolta dnešní generace?

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce:
doc. PhDr. Vízdal František, CSc.

Vypracovala:
Lenka Staníková

Brno 2008

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Nuda jako revolta dnešní generace?“ zpracovala samostatně a použila jen literaturu uvedenou v seznamu literatury.

Brno 17. 02. 2008

.....
Lenka Staníková

Poděkování

Děkuji panu doc. PhDr. Františku Vízdalovi, CSc. za volný prostor a poskytnutí volné ruky při práci. Také samozřejmě za pomoc a rady, které mi pomohly dovést tuto práci do formy, ve které se vám dostala do rukou. Mé poděkování patří i mé kolegyni a především přítelkyni Heleně Kotové.

Také bych chtěla poděkovat všem klientům, kteří mi poskytli rozhovor a pomohli mi tím otevřít téma, které je v tomto oboru velice často diskutované, avšak ne moc probádané.

Lenka Staníková

OBSAH

Úvod	6
1. Nuda x volný čas	8
1.1. Co je to volný čas	8
1.2. Jak dospívající vnímají volný čas	8
1.3. Co je to nuda?	10
1.4. Příčiny nudy	11
1.5. Důsledky nudy	16
2. Vztah dospívajících k volnému času	19
2.1. Neumí ho využít – příčiny, charakter	19
2.2. Nemohou ho využít	20
2.3. Odmítají ho smysluplně využít	20
3. Kdo a jak pomáhá ke vzniku nudy?	22
3.1. Vrstevnická aréna. Subkultura	22
3.2. Rodina	23
3.3. Společnost	24
3.4. Média	25
4. Nuda, mládež a delikvence	27
4.1. Co vše díky nudě dokážu	27
Analytická (aplikační) část	28
Hypotézy	30
Hypotéza č. 1	30
Hypotéza č. 2	33
Hypotéza č. 3	35
Hypotéza č. 4	37

Závěr	40
Resumé	42
Anotace	43
Seznam použité literatury	44
Seznam příloh	44
Příloha č. 1 – Klientka č. 1	45
Příloha č. 2 – Klientka č. 2	47
Příloha č. 3 – Klient č. 3	49
Příloha č. 4 – Klientka č. 4	51
Příloha č. 5 – Klientka č. 5	53
Příloha č. 6 – Fotky z Nízkoprahového klubu pro děti a mládež PVC Blansko	56

Úvod

Hodně lidí, kteří přicházejí do kontaktu s dospívajícími, si klade otázku, „Jak je možné, že se mladí lidé v dnešní společnosti mohou nudit a jak to, že nevědí, co se sebou?“ Vždyť přece naše rozvíjející se společnost nabízí tolik prostředků k seberealizaci. Každý může svobodně cestovat, každý si může zvolit školu, jakou chce studovat, každý má možnost vybrat si profesi, které se chce věnovat, obchody jsou přeplněny bezbřehou nabídkou zboží a služeb. Můžeme nosit co chceme, říkat co chceme, myslet si co chceme. Zdá se to být ideální. Jenže...

„Bud' sám sebou a jdi svou vlastní cestou“

Tak to v dnešní době slyší mladí lidé ze všech stran. Snem většiny rodičů je vychovat samostatně myslící bytosti, které budou schopné obstát v životě a žít ho plnohodnotně, užívat si radostí a mít co nejméně starostí. Ve školách se snaží o to, aby si vytvořili svůj názor na věc a dokázali si ho obhájit, uměli diskutovat a mluvíli, když je to vhodné.

Společnost se snaží radit, jak by měla dnešní mládež vlastně žít. Dobře se učit, mít úctu ke stáří, nehrát tolik počítačové hry, sportovat, nekouřit, nepít alkohol a nebrat drogy, bezpečně souložit a nebýt promiskuitní, jíst zdravě a celkově zaujímat zdravý postoj k životu a prostě mít ve zdravém těle zdravého ducha.

Na druhé straně jsou zde lidé, pro které je dospívání výhodný byznys a kteří se naopak snaží, „pro blaho společnosti a pro budoucnost našich dětí“, vytáhnout z tohoto divokého životního období co nejvíce peněz. „Klidně jezte z fastfoodu“, hlásají řetězce, „bud'te Emo nebo Punk, ale hlavně bud'te 'cool'“, jen v těchto šatech budeš královnou večírku“, radí teenagerský časopis, „pořid' si super MP4 už teď a nečekej na peníze od rodičů“, lákají na pohodlí nejrůznější reklamy.

Právě v této chvíli by se mládeži hodila dobrá rada „bud' sám sebou a nenechej se zlákat“. Jenže ona je to stejně taky nějaká reklama.

O tom, jaká je dnešní mladá generace se vedou vášnivé diskuse. Hlavně pak mezi těmi generacemi staršími. Ten, kdo už si své období rebelie a vzdoru prožil, jen zasvěceně vypráví a dává rady těm, kteří si toto své období právě užívají, protože ještě zdaleka „nemají rozum“ na to, aby o životě něco věděli. Co na tom, že oni sami v dospívání prožívali stejná trápení a topili se ve stejných problémech. Také se hádali s rodiči, školu prolézali s odřenýma ušima a ta holka od vedle, stála za všechna ta trápení. O tom už se nemluví, to je za námi, ne však zapomenuto.

„Naši prarodiče prožili válečnou okupaci, která se stala zřejmě nejvýznamnějším předělem jejich života. Byli nuceni rychle dospět, zodpovídat za sebe i své blízké, zaujmout

postoj, jednoduše: vymezit se. Jejich děti z poválečné generace sice již nikdy nepoznaly hlad, zato o jejich názory a postoje všeobecně zájem scházel. Byly to však právě prostředky útlaku individuality, jimiž totalitní režim paradoxně vypěstoval kreativní prostředí a nechtěně tak zplodil umělce a spisovatele, kteří přes to všechno, nebo právě proto, dokázali vytvořit nadčasová díla. Říká se, že svoboda je poznána nutností. Jakou možnost sebevymezení má však ten, kdo nikdy nepoznal nesvobodu?“

Časopis NOVÝ PROSTOR č. 300 - Mládí bez rebelie, autorka: Marcela Zoufalá

Proti čemu nebo komu má dnešní generace možnost vyjádřit svůj protest? Díky společenské a životní situaci byly předchozí generace vedeny k zájmu o dění kolem sebe. Aby přežili, museli se lidé zajímat o druhé, o to, co se okolo nich děje a zasahovat do dění kolem. Individualismus nepřinášel zlepšení. Kdežto v dnešní době je individualismus IN. Být originální a zaměřit se na sebe. To je heslo dnešní společnosti. „Musíš se spoléhat jen na sebe a od nikoho nic nečekej.“ Jako by dnešní společnost připomínala spíše džungli, kde každý bojuje o své místo. Ale s kým bojujeme my?

Co když jejich destrukce vůči sobě je jen vyjádření revolty vůči společnosti a organizovaná nuda mladých lidí je pouze volání o tom, že nevěří našemu „buď sám sebou a jdi si svou cestou“. Protože ta cesta má své pevné hranice. „Buď svůj, ale ne zase příliš. Můžeš se lišit, pouze však do té míry, kterou ti povolíme.“ Protože „my starší a moudřejší“ víme, co je pro ně dobré a že vlastně diskuse o tom, co chtějí mladí, vedou hlavně ti lidé, kteří jim nejméně rozumí.

1. Nuda x volný čas

1.1. Co je to volný čas

Volný čas je čas, kdy člověk nevykonává činnosti pod tlakem závazků, jež vyplývají z jeho sociálních rolí, zvláště z dělby práce a nutnosti zachovat a rozvíjet svůj život. Někdy se vymezuje jako čas, který zbývá po splnění pracovních i nepracovních povinností.

„Činnost do níž člověk vstupuje s očekáváním, účastní se jí na základě svého svobodného rozhodnutí a která mu přináší příjemné zážitky a uspokojení. Hlavní funkce jsou odpočinek (regenerace pracovní síly), zábava (regenerace duševních sil), rozvoj osobnosti (spoluúčast na vytváření kultury).“

(Hofbauer, B. Děti, mládež a volný čas, Praha: Portál, 2004, 13 s.)

1.2. Jak dospívající vnímají volný čas

V období puberty nabývá volný čas pro dospívajícího jedince nového významu, což je způsobeno kvalitativními změnami v jeho osobnosti, proměnou rodinných vztahů, rolmi, které začíná zastávat ve společenství vrstevníků. Dospívající již nechce být jako jeho rodiče, touží se nějakým způsobem odlišit, chce být sám sebou. Důsledkem toho odmítá řadu dosavadních aktivit prováděných v rodině ve volném čase, označuje je za „zcela zbytečné a hloupé“. V tomto období rodiče a jejich činnosti představují hodnoty, které zčásti opouštějí. Odsunují je, aby mohli nalézt sebe. Pubescenti dávají přednost neorganizovanému trávení volného času, zejména ve vrstevnických skupinách, neboť nechtějí být manipulováni dospělými.

Pro dospívající volný čas znamená čas naprosté pohody. Kdy nejsou řízeni či ovlivňováni jakýmkoliv institucemi a autoritami. I sebemenší zásah ze strany dospělých do jejich volného času berou jako manipulaci. Jsou v prostředí, které si sami zvolí, s lidmi, se kterými se svobodně rozhodnou být a s nimiž chtějí trávit společné chvíle. Možná ani tak ne z čistého přátelství, ale z prosté potřeby fyzické přítomnosti druhých. V tomto čase si vytvářejí svůj svět, odlišný od reality. Kde budou svými pány a kde budou moci dělat rozhodnutí za sebe, nejlépe bez důsledků a kde zpětná vazba jejich chování přijde ve chvíli, která se jim bude hodit. Tzv. únik od reality každý mladý člověk najde jinde. Někdo při četbě nového dílu Harryho Pottera, někdo ve virtuální válce či obsazování vesnic, někdo na tanečním tréninku a někteří v partě s kamarády, „kterým nezáleží na tom, zda jsem před odchodem ven umyl nádobí“.

Tuhle potřebu pocítovali i lidé minulých generací. Jen možnosti, jak trávit volný čas byly rozdílné od těch dnešních. Je spousta dospívajících, kteří tráví čas plnohodnotným

způsobem, činnostmi, které je rozvíjejí a obohacují. Jazykové kurzy jsou obsazené, taneční skupiny otevírají stále další hodiny. Tak co společnost od dnešních mladých chce? Aby tolik nehráli počítačové hry, v hospodě si nedali pivo, natož pak jointa a jinak se oblékali?

Způsobem života, trávením volného času a druhem zábavy si dospívající vytvářejí jakési „prozatím“. Úkolů je příliš mnoho najednou, nároky jsou vysoké. Tudiž si naleznou svou vlastní cestu, vlastní způsob, jak se s tímto obdobím vyrovnat. Zkouší, co ze sebe dokáží udělat. Je to cesta k hledání vlastní identity, poznání sebe sama. Kdo jsem a kam směřuji? Je to také čas, který je spojen se ztrátou iluzí o sobě. Kdy teenager zjišťuje, že jeho sportovní nadání není tak velké a že jeho pozice v partě není tak vysoko, jak by si přál.

Volný čas je prostě jeden z experimentů, který v tomto období provádí. Metoda pokus - omyl vede k tomu, aby našli svou vlastní cestu.

Přesvědčení o vlastním vlivu

„Vliv na vlastní život podporuje vědomí vlastní ceny dospívajících, evokuje jejich úvahy o vlastní zodpovědnosti a determinuje představy o budoucnosti a osobních perspektivách. Potřeba seberegulace v průběhu období adolescence narůstá, i když přesvědčení o aktuálním vlivu na různé oblasti života je zatím jen málo stabilní.“

(Macek, P. Adolescence, Praha: Portál, 2003, 106 s.)

Tady a teď

Vnímání času u teenagerů je výrazně odlišné od dospělého člověka. Už samotná potřeba vyhradit se vůči autoritám je vede k určitému vzdoru vůči času. Chtějí prožívat život tady a teď, nechťejí si připouštět důsledky svých činů a rozhodnutí, zásadně neplánují svou budoucnost. Konkrétní představu o ní však někteří mají, jen nevidí smysl se o ni zasluhovat už teď, když si přeci mohou ještě užívat. „Ono to prostě nějak dopadne.“ Ale ono to přeci vždy nějak dopadne, ale co s tím dál?

Určité sebe vnímání v čase, kontinuita, se u nich liší. Vyspělý člověk, který sebe vnímá na ose času, má jinak poskládané hodnoty, ví, kam by chtěl směřovat a uvědomuje si důsledky svých činů. Dospívající člověk má své byl jsem - jsem tady teď - budu tu, často rozbité. „Byl jsem“ u nich funguje zčásti. Pamatují si své prožitky, některé však mají převrácené do pozice, která se jim hodí a která je pro ně přijatelná. Ať už v důsledku toho, že se s některou situací nedokázali vyrovnat nebo z toho, že se z ní neumí poučit. Vnímání sebe ve fázi „jsem tu teď“, je u teenagerů nejcitlivější. Berou ho jako vrchol své existence. Prožívají zážitky teď hned, chtějí odměny teď a vše, o co se snaží, chtějí ve výsledku vidět v současnosti, nikoliv do budoucna. Jelikož vnímání „budu tu“, odsouvají na druhou kolej. To je pro ně nepodstatné.

1. 3. Co je to nuda?

Na jedné straně nepopsatelný pojem, který když si máte představit, vybaví se vám prázdno. Nenaplněný čas, který vás zneklidní a s nímž nevíte co dělat. Většina lidí nudu vnímá jako něco negativního, co chce ze svého života vytlačit a čeho se obává. Nikdo se přece nechce nudit. Trendem dnešní společnosti je být živý, bavit se s přáteli a být oblíbený ve společnosti. Kdo se nudí, bývá většinou sám. A to z nás nikdo nechce. Na straně druhé, a to především u teenagerů, je nuda stav naprosté spokojenosti a klidu, který si vychutnávají. Pro někoho dokonce stav výjimečný, až nedosažitelný.

Tak možná takto by se dala nuda vyjádřit. Podání každého člověka by bylo originální, spojuje je však jedno. Nuda je normální, zdravý projev lidské existence. Každý z nás se přeci občas nudí. Může to být součástí procesu hledání sebe sama a toho, co nás naplňuje a rozvíjí. Takový předěl mezi jednotlivými činnostmi. Může nás posunout dopředu, pokud ovšem víme, jak toho využít a jak ten prázdný čas uchopit.

A zde by mohl být kámen úrazu. Tohle všechno předpokládá, že je člověk dostatečně silný a zralý na to, aby byl schopen svůj čas vzít do vlastních rukou. Dospívání je období, kdy už spoustu věcí dělat nemusím, ale zároveň jich ještě hodně dělat nemůžu. Kde se tedy nachází to „uchopení do vlastních rukou“? Zatím ještě není tak moje.

„Změna vztahů k druhým lidem úzce souvisí se změnou vztahu k sobě. Jsou-li standardy založeny především na požadavcích druhých osob a nejsou-li v nich dostatečně respektována vnitřní osobní přání, vztah k sobě je často ambivalentní, spojený s úzkostnými pocity.“ (Macek, P. Adolescence, Praha: Portál, 2003, 80 s.)

Nuda může být také chápána jako projev rizikového a problémového chování. Dospívající lidé se často dostávají do střetu se společností. Při výchově se lidé snaží, aby se vychovávaný jedinec co nejméně nudil. „Hlavně se nějak zabav.“ Příčinou je obava, že jedinec, který se nudí, je mnohem více ohrožen vnějšími vlivy, zvyšuje se riziko delikventního chování, jelikož potřeba zabavit se je tak silná, že se nechá snadno zlákat vidinou nějaké akce.

„Nuda je někdy potřeba, aby si člověk potom vážil toho, že má co dělat. Člověk se někdy musí nudit, aby si odpočinul. Nudíme se někdy cíleně, protože nás to baví.“

1. 4. Příčiny nudy

1.4.1. Špatné uchopení – využití času

Jedna z možných příčin nudy je fakt, že dospívající lidé už nejsou tolik vedeni jako děti. Jejich čas už není tak strukturován jako u dětí. Rodiče už nemohou a nejsou schopni organizovat každý krok, který dospívající udělá. Zde už si musí poradit sami. Je to jeden z jejich vývojových úkolů. A zde záleží na tom, jak jsou na něj vybaveni a připraveni. Pokud jim rodiče nedali dostatečný příklad toho, jak pracovat s volným časem a neukázali jim možnosti, které skrývá, jejich hledání bude těžší a nemusí se dobrat konce. Pokud jim rodinné zázemí neposkytlo prostor pro realizaci a sebepřijetí, nebudou schopni prosadit své aktivity a uspokojení najdou u vrstevníků, kteří tápají stejně. Z jejich společného hledání a snahy najít se, se stane organizovaná nuda.

„Nedostatečný prostor a málo příležitostí k smysluplnému začlenění do společnosti dospělých tak vede k náhradním cestám formování vlastní identity (Musgrove, 1964, cit. Podle Havrdové, Wolfa, 1989)“.

Dospívající, kteří vyrůstali v takovém prostředí, často nemají žádný koníček, nedělají žádný sport. Nikdy k tomu nebyli ani vedeni. Neučili se díky tomu žádnému přirozenému řádu a zodpovědnosti. Jejich trávení času tudíž nedostalo žádný rozměr.

1.4.2. Absence vzoru

Každý z nás si jistě vybaví osobu nebo skupinu lidí, ve kterých se jako mladý člověk shlédl, která mu byla jistou mírou inspirací. Každý by našel nějaký idol, u kterého si alespoň jednou řekl „takto bych chtěl vypadat, jednou žít nebo dokázat, to co on.“ Ale kolik z nás tuhle osobu ve vzpomínkách najde v okruhu nejbližších, rodiny nebo alespoň blízkých známých. Už to nebude každý, už jen někteří.

A co ti ostatní? Kde oni hledali někoho, kdo by jim byl vzorem? Našli nějakého? Absence dostatečného, pozitivního vzoru, který by mladým lidem ukázal, jak smysluplně trávit čas, bývá označován jako jedna z hlavních příčin nezdravého trávení volného času a nudy. Pravdou je, že člověk se nejvíce učí pozorováním. Osvojuje si způsoby chování, které vidí, že se druhým osvědčily a vyplatily. Pokud v životě teenagera chybí tento vzor, hledání a uplatňování toho, co společnost vyžaduje, je natolik těžké, že se stává až téměř nemožné.

1.4.3. Špatné rodinné vazby

Často, když jdu po ulicích a vidím partičky teenagerů, jak posedávají venku v parcích, napadají mě různé otázky. Otázky čistě praktické, někdy až možná absurdní. Má fantazie se zapojuje úměrně s počasím a hodinou, ve kterých je potkávám. Ptám se sebe, co je vede k tomu, že tu jsou. Vždyť prší, je zima, tma nebo naopak počasí tak krásné, že se mi zdá, že všichni jsou u vody a koupou se a jen tyto partičky tvoří v té chvíli obyvatele města. Proč nejsou doma s rodinou, proč jsou raději, třeba i na vánoce, venku s kamarády. Jak to, že nechtějí trávit čas doma?

Klasickým příkladem, se kterým se setkávám nejčastěji, je negativní, narušující prvek v rodině (nový přítel/kyně jednoho z rodičů). Ten způsobuje to, že mají strach být doma, narušuje vztahy natolik, kdy je dítěti nepříjemné trávit doma čas. Nerozumí si spolu, nemají se rádi a velký faktor zde hraje žárlivost. Ať už ze strany dítěte směrem k novému partnerovi např. matky, nebo i naopak ze strany nového partnera směrem k dítěti. Je to boj o své místo, o pozornost, boj o respekt. Častým východiskem z této situace je fakt, že si dospívající hledají jinou alternativu. Doma se cítí nepříjatí, mají pocit, že přišli o své místo a že jsou vyháněni z domu. Proto raději bezcílně bloumají po ulicích, hledají někoho, kdo jim čas naplní a s kým si mohou popovídat a zanádat.

Domů se vrací úmyslně co nejpozději, aby se vyhnuli kontaktu s člověkem, se kterým si nerozumí. Přitom v situacích, kdy je dotyčný člověk mimo domov, rádi tráví s rodičem čas doma. Rádi si povídají a hledají jakýkoliv pozitivní kontakt. Příčinou tedy není přímo špatné zázemí domova. Naopak, může být jinak velice motivující. Avšak dotyčný člověk dokáže svou přítomností změnit atmosféru natolik, že dítě znervózní, může se cítit ohroženě či ustrašeně a odejde raději ven. Zázemí takových lidí bývají kolikrát nadstandardní, mají vlastní pokoj, o který se nemusí dělit, avšak je zde narušeno soukromí a důvěra, necítí se bezpečně ani ve vlastním pokoji, když je dotyčný člověk doma. A to jsou pádné důvody, proč to všechno vyměnit třeba i za mrazivý večer venku s kamarády.

1.4.4. Děti bez hranic – pouta (ne)závislosti

Jeden pohled, který lze uplatnit na toto téma byl popsán v předchozím odstavci. Narušené rodinné vazby a negativní prvek v rodině, který jistě vnímá i biologický rodič dítěte. Většinou si situaci doma velice dobře uvědomují, jsou dostatečně citliví k tomu, co se s jejich dítětem děje, avšak ocitli se mezi dvěma mlýnskými kameny. Na jedné straně nový partner, který ji/ho má rád, necítí se s ním sám/a a navíc by to bez něj finančně nezvládl/a. Na straně druhé dítě, které rodič miluje a chce pro něj to nejlepší, ale nemůže se s ním spojit proti partnerovi. Proto, aby alespoň trochu rodiče odčinili svůj pocit viny, nastolí pro dítě taková

privilegia, která ho odpoutají od jakýchkoliv povinností a řádu. „Daruji mu svobodu, abych mu to aspoň trochu vynahradila.“

Další pohled může vycházet z faktu, že tyto děti pocházejí z prostředí, kde nikdy nebyli vedeni k dodržování řádu. Žádný nikdy nezažili, nemají strukturovaný čas, pevně stanovené hranice, mohou si dělat, co chtějí. Nikdo jim nestanovil žádný limit. Neprožili pocit nervozity, když se vracejí pozdě domů a s tím spojený strach, že dostanou vynadáno a že budou mít „zaracha“. Pozdě domů je u nich relativní pojem. Rodiče jim dávají tolik volnosti, která je nakonec zradí a která jim místo radosti z volnosti přinese spíše pocity sklíčenosti. Kdy začnou pochybovat, zda o ni vlastně stojí a kdykoliv se dostanou do prostředí, které jim pravidla a hranice ukáže, vzpomínají na ni s pozitivními pocity. Řád jim ve skutečnosti přináší úlevu, kdy nemusí energii vynakládat oni na to, co a jak a kdy budou dělat. V podstatě je to pro ně vysvobující, že jim to někdo nařídí a uspořádá za ně. Na tuto „svobodu“ nejsou často vnitřně připraveni, dostatečně zralí. I když by rádi brzy patřili do světa dospělých, ke kterému tohle patří, oni si s tím zatím nevědí rady.

1.4.5. „Za zkoušku to třeba stálo“ – nevyužité zkušenosti

Spousta mladých lidí si do života odnáší zážitky z nějakého sportu, který v dětství dělali, z nějakého koníčku, kterému se věnovali. Někteří dokonce i několik let, někteří i do puberty. Avšak existuje mnoho příčin, proč tohle všechno opustili a odmítají se tomu dál věnovat. Můžeme se ptát „proč“. Proč teď raději tráví čas s vrstevníky, proč se nechtějí ničemu věnovat?

Sport či koníček už pro ně nebyl vyhovující z pohledu jejich vývoje. Mohli si připadat jako malé děti, už nebyli „cool“ před ostatními, spíše jim bylo trapně. Dokážete si představit jak asi je mladému člověku, který jde na housle, zatímco jeho vrstevníci sedí venku a vymýšlejí skvělý program na odpoledne? Jistě, jsou různé činnosti, kterým se mohou věnovat a které vyhoví jejich nárokům. Je však také možné, že žádné takové nenašli nebo se o to ani nepokusili. Mají pocit, že spíše o něco přicházejí, než že by jim určitá činnost dávala něco navíc, co druzí nemají a čeho by si mohli vážit a ocenit to. Často se tak stává i přesto, že byli např. v určitém sportu dobří a přestali, protože cítili potřebu být s vrstevníky, chtěli se rozvíjet společně s nimi, prožívat stejné zážitky a fyzicky přispět do tvorby vztahů v partě.

Další možná příčina může být v tom, že si nepřipadali dostatečně oceněni za své výkony a v důsledku toho neviděli budoucnost v tom, co dělali. Chyběla dostatečná motivace a podpora ze strany rodičů. U kamarádů ji nalézt nelze. Raději vše opustili a šli s kamarády, kde pocit toho, že jsou dobří, uznávaní a mohou nějak přispět, zažívali hned. Okamžitá

odměna bez námahy. Kdy se nemusí nijak dřít a bojovat o postupy, jde to samo a nic je to nestojí.

1.4.6. Revolta

Nuda jako revolta. Co to vlastně revolta je? Co znamená pro nás a co pro dospívající? Pojetí musí být určitě jiné. Vždyť dnešní generace, osvobozená od prožití útlaku, totalitního režimu a přítomnosti války, vnímá revoltu jinak než generace předchozí (naši rodiče a prarodiče), kteří to prožili na vlastní kůži.

Revolta jako vzdor a projev nesouhlasu s určitým nastavením společnosti. Postoj vyjadřující nesouhlas s tím, co se kolem děje. Naprostá nechuť ztotožnit se! Dá se vyjádřit různými způsoby. Možná, pokud se budete bavit se staršími lidmi, zjistíte, že patřit do oné generace vnímali skoro jako čest. A že si taky dali pivo a zakouřili trávu? To přeci není podstatné, pokud to podporovalo něco, s čím souhlasilo hodně lidí a hodně lidí se za to mohlo schovat.

„Avšak dnešní generace přeci za nic pořádného nebojuje“, říkají především ty generace starší. Ale za co mají bojovat, proti čemu dnes mohou vyjádřit svou revoltu? To jediné, co je pro ně nadosah, co je všude kolem nás a co pohltí spoustu lidí, je především konzum. Konzum a stereotyp, ve kterém najde cestu spousta lidí. Přitom odolat ji a nepodlehnout se stává čím dál těžší. Stačí, aby se lidé prošli po ulici, podívali se do výloh, pustili si zprávy a projeli pár stránek na internetu. Různé řetězce lákají na chutná jídla a prostředí, kde najdete ty největší hvězdy....Byli jste se tam někdy podívat? Módní značky na štěstí a lásku a sexy tělo, když budete nosit to, co máte. Když si pustíte televizi a projedete si stanice, kolik z nich má podle vás smysl, kolik vám jich přijde zbytečných, na co by se mladí měli dívat... A na co se díváte po večerech vy?

Není to snadné. Lidé, kteří se osamostatnili a bydlí sami, žijí v jiné perspektivě a možnost volby je mnohem rozsáhlejší, než když jste doma s rodiči. Musíte se přizpůsobit jejich vůli a vycházet s nimi právě v období, kdy byste si to už chtěli vyzkoušet sami. Ne všude je projev důvěry tak velký. Naše prostředky jsou větší, oni mají především sami sebe, své tělo, své názory a jazyk, své myšlenky a vrstevníky. Není tedy divu, že jejich nejčastější boj a projev osobitosti je prostřednictvím toho, co nosí, co si myslí a co říkají. Toho, co poslouchají a kam si dají novou „kérku“. Jsou to přesně ty partičky, které potkáváme venku, patřící nejčastěji do nějaké subkultury.

Subkultury, které poskytly prostor teenagerům nalézt sebe. Jsou odlišné, přitom mají hodně společného. A to především potřebu odlišit se od většinové společnosti, odtrhnout se od rodičů a autorit a najít si svůj prostor pro sebe. Mají různý jazyk, ale to, co jím říkají, je stejné. Hip-hop, punk, emo a mnoho dalších. Mají svou hudbu, projevy, styl oblečení a také

svou nudu. Prostor, kdy jsou spolu, sdílejí se, naplňují se, vymýšlejí různou činnost a nudí se spolu, ne sami. Proto to pro ně není tak frustrující.

1.4.7. Slepá ulice - „Svět je příliš velký, než aby ho uměli přijmout.“

Mezi další možnou specifitější příčinu, která např. s revoltou souvisí a dá se od ní odvodit, je např. velký tlak na vlastní rozhodování, názorovou pluralitu a osobní svobodu. Na dospívající je vyvíjen větší tlak, jehož cílem je, aby si uspořádali myšlenky a začali přemýšlet, jakou cestou se chtějí vydat. To je zdravý a oprávněný přístup rodičů a jiných autorit. Pokud však tento přirozený tlak překročí jistou hranici, může se stát, že se dospívající dostane do jisté slepé ulice, odkud není jasná cesta ven. Často vede ke zvýšené úzkosti z neznámého světa a z nejasných možností. Kdy se požadavky rodičů, jejich sny a přání dostanou do rozporu s touhami mladého člověka, což často vede k vnitřnímu chaosu. Vyhovím-li přáním rodičů, potlačím své potřeby realizace. Pokud se prosadím já, může to stát podporu rodičů (finanční i psychickou), zklamání a výčitky. Nejsnazší cesta, která vede z této situace, je nevyhovět ani sobě, ani rodičům.

A není to pouze tlak rodičů. Ruku v ruce s ním jde i neustálý tlak médií, očekávání společnosti na to, jací by měli být. Dostávají se do stavu, kdy to nedokáží pojmout. Ideální scénář toho, jak prožít život co nejlépe a nejhodnotněji se jim dostává ze všech stran. Jsou nuceni se rozhodnout nebo alespoň přiklonit na nějakou stranu, často toho však nejsou schopni a nejsou na to ani připraveni.

„I když je známo, že adolescence už nemá jako základní charakteristiku pouze konflikty, zvraty a krize, zůstává skutečností, že je to velmi citlivé období pro rozvoj tzv. rizikového a problémového chování. To je v zásadě dvojího druhu. Jednak se týká poškozování zdraví adolescentů, ve druhém významu je rizikové a problémové chování spjato s ohrožením společnosti. (Durkin, 1995; Schulenberg, Maggs, Hurrelmann, 1997)“.

1.4.8. Špatný vzor

V situacích, kdy hledáme příčinu či vysvětlení toho, proč se mladý člověk rozhodne jednat a prosazuje se v názorech, které nám u něj byly doposud naprosto cizí, slýcháme často jako odpověď větu: „Chytil se špatné party.“ Špatné party, či jen jednoho člena, který dokáže ovlivnit a nabourat vše, co do té chvíle rodina a blízké sociální okolí tvořilo. Potřeba vzoru je neoddelitelnou součástí dospívání a nejen tohoto období. Především pro teenagery, kdy jim vzor pomáhá orientovat se v neznámých situacích, dává jim pocit jistoty ve vlastní schopnosti a zásadně vstupuje do jejich hodnotového systému. „Problém“ nastává tehdy, pokud se tento vzor stane demotivující. Je přirozené, že se člověk se svým vzorem ztotožňuje a prostřednictvím jeho se realizuje a jedná. I v případech, kdy se to rodičům,

učitelům a jiným nelíbí. A kde je to kouzlo, které tak přitahuje každého, i přes to, co to způsobuje? Hádky s rodiči, ztracená důvěra, výčitky. Nic z toho se nezdá tak hrozné, jako přestat se stýkat lidmi, které si člověk vybral. Ovšem v případech, pokud se to rodiče vůbec dozví.

Když přijdete mezi dospívající a zeptáte se jich, kolika z nich rodiče někdy zakázali se s někým stýkat, zvednou se, až na výjimky, všechny ruce. A když se zeptáte, kolik z nich rodiče neposlechlo a i přesto se s kamarády dál stýkali, zvednou se ruce všechny, bez výjimky. Pokud se bavíte dál a zeptáte se, zda k tomu měli důvod, jen málokdo vám odpoví, že ano. Pokud bychom se bavili s rodiči, bezpochyby by nás přesvědčili, že důvod mají a mnohdy hodně pádný. O čem to svědčí? Proč dospívající nedají na rady rodičů? Věčná otázka, na kterou se snaží odpovědět každá generace. Potřeba rozhodnout se sám i s důsledky, které to přinese, pokud si je vůbec uvědomuje. Hlavně však touha po dobrodružství, které přátelství se zakázaným člověkem přináší. Protože to, co je zakázané, je tak lákavé.

Špatný vzor funguje do určité hranice jako dobrý vzor nebo přinejmenším uspokojivý. Splňuje všechny předpoklady a dá se vysvětlit důvody, o kterých jsem se již zmiňovala. Zlomový okamžik nastává ve chvíli, kdy tento vzor vede jedince někam, kam by před tím ze své vůle pravděpodobně nešel. Posouvá hranici schopnosti, „hecuje“ k výkonům, které však nepřinášejí lepší výsledky v oblastech, které by si mnoho rodičů přálo. Není to kamarád, který pomáhá s úkoly ve škole, s výsledky při tréninku nebo v tom, jak sbalit tu správnou holku. Je to ten, který posílá „naše dítě“ pomalovat zastávku, hodit odpadkový koš do řeky a nejlépe to vše za školou. Není se proto čemu divit, že se rodiče snaží maximálně a brutálně eliminovat. Avšak právě tato „brutalita“ ve formě tvrdého zákazu nevede k vytouženému výsledku. Tomu mnohdy napomůže až teprve negativní vyústění některé z těchto situací, kdy si každý sám uvědomí, že se dostal tam, kde třeba ani být nechce. Jenže často až v situacích, kdy jsou to ti jediní kamarádi, které má. Kdy si s nimi už prožil tolik, že představa vymazání je ze života a hledání si nových kamarádů je naprosto nepředstavitelná.

1.5. Důsledky nudy

V této kapitole popisují různá vyústění nudy, která vyplývají ze zkušeností našich klientů. Není to tudíž konečný výčet, pouze mé praktické zkušenosti. Samozřejmě je možnost se na tuto problematiku podívat i z jiného úhlu pohledu.

1.5.1. Sociálně patologické činy

Jak už zde bylo popsáno, mladí lidé hledají útěchu u svých vrstevníků. Sdružují se do skupin, ve kterých společně nudu zahání a snaží se najít východisko. Často však ve společensky nepřijatelných činnostech. Např.

- predelikventní chování a páchání trestné činnosti
- agrese, násilí, šikana a týrání
- užívání drog
- sexuální rizikové chování
- poruchy příjmu potravy
- sebevražedné pokusy a dokonané sebevraždy

Faktem je, že spousta mladých lidí, kteří dočasně naleznou řešení v těchto činnostech nebo jen v prosté nudě, si dobře uvědomují, že to není nejlepší cesta a nejsou přesvědčení o tom, že i trvalá. Platí zde to „prozatím“. Pouze si tím plní jednu ze svých základních potřeb. Vytvořit si prostor pro sebe, aby měli možnost se najít. Třeba i za cenu, že dojdou ke svým začátkům, k hodnotám a teoriím, které do nich vštěpovali rodiče. Ale proč ne? Potřebují opustit své základy, aby se přesvědčili, že jsou to ty správné nebo pro sebe našli lepší. Vytvořit si odstup a podívat se na sebe, i když stále stejnýma očima, ale z jiného úhlu pohledu. Dnes jsem „emo“ a za pár dní mohu být „punk“, ale stále to jsem já a každý tento pohled mi dává šanci se utvořit. Jsou to způsoby, jak v sobě zabít dítě, aby se mohli stát dospělými.

1.5.2. Organizovaná nuda - „Aspoň se nenudím sám“

I to může být vyústění hledání sebe sama, chaosu, který z toho vzniká. Může se stát, že pokud dospívající člověk obklopen prostředím a zachycen příčinami nenajde cestu ven, z příčin se stane východisko a tím možným východiskem je nuda a dokonce povýšená organizací. Do které se investuje tolik energie, že má i svou strukturu a specifické názvy. Ale čemu se divit? Mladí lidé ji celkem snadno aplikují do svého života a jen málo z nich se ocitne s nepříjetím, s negativní zpětnou vazbou. Zjistí, že to funguje, dá se uplatnit v běžném denním režimu, i když tomu třeba zpočátku nevěřili. Získají díky tomu jistotu sami v sebe, ve své schopnosti, že si sami našli řešení. Společnost je za to nijak netrestá, přijímá to, jelikož sama neví, jak tento problém uchopit a odpovědnost přenáší na rodiče.

Tato organizovaná nuda může mít svá stadia vývoje, pravidla s tím spojená (kdo se s námi může nudit) a svůj specifický slovník. Už samotné slovo zewl, tak často používané mezi teenagery, musí mít někde svůj původ. Proč je nuda tak slovně rozvíjená? Stačí se podívat do slovníku, kolik různých názvů nám nuda nabídne a kolik jich používají sami teenageři – gaučink, kemping,...

I na serverech se mladí lidé scházejí v pátek večer a píšou si společně o tom, jak se nudí. Dávají si různá doporučení, jak se zabavit. Od filmů a videí na serveru youtube.com až po alkohol a drogy. Tyto diskuze mají běžně i přes 100 příspěvků. Existují dokonce i webové stránky dokonalanuda.cz. Nudu si lidé zařazují i na svých profilech jako svou oblíbenou činnost. Je to opravdová náplň času. Tudíž, v těchto případech, vnímaná pozitivně a cíleně vyhledávaná.

Avšak když se na tento problém podíváme z druhého úhlu, může se nám naskytnout pohled, který tato nuda, „zewl“, nabízí. Je to vidina šance. Spojení dospívání a nudy může také znamenat otevřené dveře do hledání svého já. Je to pro ně stále příležitost. Stále v tom mohou něco najít. Východisko, svůj směr, názory a hodnoty. Pokud spadnou do společenského konzumu, moc šancí, jak z toho ven, už potom není.

2. Vztah dospívajících k volnému času

2.1. Neumí ho využít – příčiny, charakter

Řada dospívajících lidí by mohla, případně i chtěla smysluplně trávit svůj volný čas. Existují zde však negativní (psychické či fyzické) faktory, které jim v tom zabraňují. Např.:

a) neorientují se v nabídce ani v možnostech vlastní účasti

Proměna naší společnosti vytvářela od 90. let minulého století pro volnočasové aktivity dětí a mládeže nové podmínky. Zanikla jednotná a plošná řešení a namísto toho se objevily alternativní možnosti, které oživily doposud jasně danou nabídku.

Ruku v ruce s touto pestrou nabídkou rostla i jejich přitažlivost a přesvědčivost. Tím rostl význam připravenosti a zájmu jedince si správně vybrat, zároveň také význam podpory, které se dospívajícím při tom dostane od dospělých. Pokud však jedinec na tyto možnosti neumí pozitivně reagovat, zůstává raději u nudy a nicnedělání nebo východisko z tohoto tlaku najde u protispolečenského jednání.

Příčinou tohoto vyústění bývá nedostatek podpory a motivace a z toho vyplývající malý zájem. To se může negativně projevit do dalších stránek života.

„Aby smysluplná realizace volného času rozvíjela různé stránky osobnosti dítěte a mladého člověka, probouzela zdravé sebevědomí a upevňovala správný způsob života, vyžaduje aktivní přístup.“ (Hofbauer, B.: Děti, mládež a volný čas, Praha: Portál, 2004, 44 s.)

b) neznají nic lepšího

Mladí lidé hledají a zkoušejí různé způsoby svého vstupu mezi dospělé a následného uplatnění mezi nimi, někdy však nenacházejí oporu ani u vlastních rodičů. Zůstávají „sami doma“ a musí se o sebe také sami starat. Rodiče projevují jen malý zájem, primární vztahy jsou narušeny a dospívající člověk vlastně nemá kde vyzorovat zdravé využití času. Ohrožení je v tom, že tento dětský model aplikují až do dospělosti.

Jedním z možných východisek, pro ně dostupným a jednoduchým, je negace. Negace jako obrana proti uvědomění si toho, že nefungují tak, jak je od nich očekáváno. Negace jako obrana proti vědomí, že jejich rodinné vazby jsou narušeny. Často spojená se strachem, že se to dozvědí vrstevníci a nejbližší okolí. Negace jako únik ze sevření denního stereotypu a nudy. Často až vystupňovaná k dokonalosti, končící naprostým přijetím. „Jsem ten největší zewlák a tím pádem jsem nejlepší. Vy ostatní za nic nestojíte, jedině zewlení je to správné.“ Toto východisko ustanovuje jakousi negativní ikonu, se kterou se chtějí podobní jedinci identifikovat.

2.2. Nemohou ho využít

Do toho, jak dospívající vnímají volný čas, se promítá fakt, jak volný čas vnímají a tráví rodiče. Nedostatek finančních prostředků může zapříčinit určitou izolaci od volnočasových aktivit a zatěžuje vstup i do dalších oblastí života. Jestliže pak rodiče nejsou schopni a nemají možnosti dětem zajistit institucionalizované trávení volného času, dospívající si jako východisko a kolikrát jako jedinou možnost, zvolí neorganizované trávení volného času.

Prohlubuje se společenská nerovnost a nedostatečná sociální ochrana nejmladších příslušníků společnosti. Zdrojem sociálního vyloučení znemožňujícího využívat volný čas se staly také netolerance, xenofobie a rasismus. Zhoršující se situace nemalé části dospělé populace, rostoucí životní nejistota a klesající schopnost pokrýt finanční náročnost se promítla také do života rodin a jejich dětí ve volném čase. Pro jistou část dospívajících jsou cíle středních a vyšších vrstev téměř nedosažitelné, např. pro romské děti, děti ze sociálně slabších rodin nebo děti mentálně postižené.

„Společensky znevýhodnění dospívající, kteří potřebným finančním ani sociálním kapitálem nedisponují, si hledají cesty náhradní, rychleji vedoucí ke zdánlivě stejnému cíli – společenskému úspěchu. Společnost se jim však zmenšuje na okruh nejbližších známých a společenský úspěch se redukuje na jeho symboly: oblečení, auta, peníze, známosti, nahánění strachu slabším.“ (Matoušek, O., Kroftová A. Mládež a delikvence, Praha: Portál, 2003, 44 s.)

„V Německu mluví sociální pedagogika o tzv. dětech v mezeře (9-14 let). V akceleraci jejich vývoje se projevíly důsledky dřívější pohlavní zralosti, rostoucího vlivu médií, vrstevnických part a širokého sociálního prostoru, jenž se jim otevřel s přechodem na druhý stupeň školy.“ (Macek, P. Adolescence, Praha: Portál, 2003, 38 s.)

2.3. Odmítají ho smysluplně využít

Volný čas je však také časem, který někteří jeho potencionální účastníci na základě svého rozhodnutí odmítají. Jsou to pak především dospělí lidé, kteří propadli zájmu o svou práci. Překročili určitou únosnou mez, a vrátit se zpět nebývá vždy snadné. Podcenění volného času mívá pro děti workoholiků nežádoucí důsledky. Někteří z rodičů neprojevují zájem, protože na ně „nemají čas“.

Možné příčiny, proč někteří dospívající odmítají institucionalizované formy trávení volného času.

a) mají problémy s autoritami, s pravidelnou docházkou a plněním úkolů

Pro tyto teenagery znamená smysluplné využití času právě čas strávený pobýváním se svými vrstevníky, kdy si jeho strukturu vytvářejí sami, bez vlivu autorit. Je pro ně nepředstavitelné, že by jim někdo čas organizoval. Nejsou zvyklí na plnění řádu. Fakt, že by museli někde přijít ve stanovenou dobu, plnit úkoly, které jim někdo zadal, pokud možno bez křiku, sprostých slov a vždy s pozitivním přístupem, je pro ně nepředstavitelné. Důvodem bývá fakt, že v dětství zažili málo podnětů pro tvorbu přirozené struktury času, bývá zde absence pozitivního řádu, který by jim vštípl společenská očekávání a pravidla. Tudíž nemají důvěru v to, že by jim tento způsob mohl něco přinést.

b) strach z dospělosti

Další možnou příčinou je skutečnost, že přibývá teenagerů, kteří volný čas nijak neodlišují od toho „pracovního“. Jejich život je jeden velký „free-time“. Odmítají získat vzdělání, chybí zde potřeba seberealizace, přestali chodit do školy, protože jim rodiče i společnost umožňuje odtrhnout se od jakýchkoliv povinností. Jsou i tací, kteří vzdělání mají, avšak do práce nastoupit nechtějí. Jako by se nechtěli odpoutat od dětství, které pro ně znamená určitou jistotu, svobodu a obávají se přestoupit do světa dospělých. Jde o jakýsi kult nezralosti, kdy nechtějí dospět, protože je to moc náročné. „Na to, abych byl rentiér, přece žádnou školu nepotřebuju.“

3. Kdo a jak pomáhá ke vzniku nudy?

3.1. Vrstevnická aréna. Subkultura

Vrstevnická skupina a vazby mezi nimi jsou neoddělitelnou součástí tohoto období. Mladí lidé v ní nacházejí to, co jim rodina a ostatní společenské vztahy nikdy nedokáží dát. Byť by patřily k sebelepším. Tyto skupiny bývají relativně stabilní, uzavřené, selektivní a důvěrné. Členové mají shodné názory, vzájemné sympatie a obdiv, společné cíle, zájmy, ideály a problémy. Od každého člena se očekává přizpůsobení se normám a zájmům skupiny. Vzájemně spolu tráví mnoho času, scházejí se po vyučování, společně se baví a plánují společné akce. Charakter aktivity závisí na věku, sexuální zralosti a osobních zájmech členů. K nejoblíbenějším činnostem patří návštěva nejrůznějších barů, posedávání venku na lavičkách, ale i experimentování s návykovými látky, páčání drobné trestné činnosti atd.

Skupina má celou řadu prostředků, kterými působí na jednotlivce. Jednak je to pozitivní působení lákavými cíli a uspokojováním rozmanitých potřeb, jednak negativní, pokud skupina kontroluje a postihuje své členy. Pokud někteří členové neplní to, co skupina požaduje, používají ostatní nejrůznější prostředky, jak tohoto cíle dosáhnout. Ať už motivací, posílením pozice člena, či posměchem, vyhrožováním až po vyloučení ze skupiny. Děti v tomto období mívají značnou obavu z nepřijetí do skupiny nebo z vyloučení.

Nejenže vrstevnická skupina pomáhá při socializaci jedince, ale umožňuje mu také získat pocit jistoty, bezpečí a opory v době, kdy se uvolňují rodinné vazby. Je hlavním prostředkem k hledání vlastního já. Je pro ně důležité do skupiny patřit. Pokud by se jedinec chtěl vymanit, protože mu nevyhovuje, jak skupina tráví čas, jeho potřeba konformity mu v tom zabrání. Sám se nedokáže odpoutat a raději ve skupině zůstává.

Dospívající tráví ve skupinách podstatnou část volného času. „Ve většině rodin nepřináší příklon dítěte k vrstevníkům během dospívání rozchod s rodiči ani přetrhání vazeb k původní rodině.“ (Matoušek, O., Kroftová A. Mládež a delikvence, Praha: Portál, 2003, 82 s.)

Pro rizikovou mládež z disfunkčních rodin je však vrstevnická skupina důležitější než pro mladé lidi vyrůstající v rodinách, jež dětem poskytují přiměřenou míru podpory a vedle toho jim přiměřeně vytyčují meze dovoleného chování.

Vrstevnická skupina není pro nikoho jen neproblémovým zázemím, tím spíše jim není pro mladé lidi vyrůstající bez rodičovského zájmu, bez jasných pravidel, ohrožované despotickým trestáním rodičů atd. I pro dítě vychované funkční rodinou představuje každá vrstevnická skupina více nebo méně stresující nárok: obstát v očích vrstevníků jako někdo, kdo je v „pořádku“, kdo plně sdílí jejich hodnoty. „U dětí frustrovaných nízkou podporou rodiny je pravděpodobné, že potřeba kladného přijetí vrstevnickou skupinou bude ještě

silnější než u dětí s dobrým rodinným zázemím.“ (Matoušek, O., Kroftová A. Mládež a delikvence, Praha: Portál, 2003, 83 s.)

3.1.1. Možnost odejít

Víme, že dospívající lidé, hlavně v partě vrstevníků, jsou konformní. Sdílejí stejné názory, mají podobné myšlenky, a pokud se liší od většiny, raději je neprezentují. Nakolik ovlivňuje konformita i postoj k nudě a nudění se?

Stejně tak, jak si jedinec nedovolí ve vrstevnické aréně vybočit svým názorem, sdílí pocit nudy se svými kamarády, i když on sám to tak vevnitř necítí. Má dobrou náladu, je plný energie a rád by byl aktivní, sám se však neodhodlá odejít a prožívat to sám. Především jde také o to, že hodně sportů a činností nemůže dělat sám. Kdo by si šel sám zahrát basket? Kdo v tomto věku se jde rád sám vykoupat. Potřebují se sdílet a být ve skupině, i za cenu, že tomu obětují celý den. Nechtějí být odmítnuti a už vůbec nechtějí zažívat neúspěch a výsměch, pokud sami navrhnou činnost, která by se jiným nelíbila. Funguje zde syndrom toho, že by o něco přišli. Zážitky, postavení a třeba i respekt. Zejména pokud jde o „pasážera“ ve skupině.

Samozřejmě jiný pohled na věc by nastal z pozice vůdce party. Ten má sílu ovlivnit dění a rozhodnout o režimu dne. Ve spoustě případů však aktivita, z pozice vůdce, nebývá „pozitivní, růstová“ pro všechny členy, ne-li pro nikoho. Dochází tu k zaplnění času společensky nepřijímanými aktivitami. Zábavou na hranici zákona atd.

3.2. Rodina

Rodina je nejdůležitější sociální strukturou. Význam zde má vzdělání a zaměstnání obou rodičů, rovněž jejich začlenění do dalších sociálních struktur. Rodiče ovlivňují chování svých dětí v mnoha směrech. Je zřejmé, že především působí jako modely chování, ovlivňují tvorbu hodnot a norem. S projevy rizikového a problémového chování (i nudy) souvisí dlouhodobě převládající rodinné klima, názory, přesvědčení a postoje obou rodičů, příp. jejich náboženská orientace. Zvláštní význam má rodičovská tolerance k delikventnímu chování.

„Bezprostřední vliv rodinného prostředí je třeba odlišovat od vnímání a hodnocení tohoto prostředí z pohledu adolescenta. Např. rodiče adolescentů, kteří ničím nevyplňují volný čas a v důsledku toho páchají drobnou trestnou činností, jsou vnímání buď jako odcizení (bez vzájemné komunikace, mají svých starostí dost, mají hodně práce, sami nevědí, co se sebou), nebo naopak jako hyperprotektivní (přehnaně pečující, svírající láska a starost, až je dospívající nucen se vymanit a negovat vše, co mu rodiče chtějí poskytnout, vyvolávající pocit viny).“ (Macek, P. Adolescence, Praha: Portál, 2003, 109 s.)

Rodina jako primární sociální skupina je pro rozhodující většinu dětí a mladých lidí také prvotním prostředím volnočasového života a výchovy, zásadně se podílejších na formování jejich osobnosti. Rodina rozvíjí mezilidské vztahy a klade základy hodnotové orientace, vzdělává a vychovává.

Do života a výchovy dospívajících v rodině vstupují svými vlivy také další prostředí. Rodina ztratila značnou část svého vlivu a přestala být hlavním a hybným prostředkem socializace. Pronikají do ní četné podněty. Rodina je konfrontována s vlivem vrstevníků. Rozhodující je, zda je vliv rodičů a vliv kamarádů vnímán pozitivně, jako něco obohacujícího, či vzájemně neslučitelného. Na volný čas dětí v rodině působí především podmínky života a výchovy dětí v rodině, její velikost a úplnost. Vliv má rovněž způsob trávení volného času uvnitř rodiny. Ideální by byl aktivní zájem rodičů o to, aby se jejich děti učily svůj volný čas využívat různorodě, smysluplně, na základě svého dobrovolného rozhodování citlivě podporovaného rodiči.

3.3. Společnost

Děti a mládež nejsou pouze objektem politiky, nýbrž do ní aktivně vstupují a stávají se subjektem, který ovlivňuje dění kolem sebe. Společnost, jako představitel a nositel určitých hodnot, většinou prohlašuje za svůj cíl rozvoj osobnosti dětí, mladých lidí a celé mladé generace, jejich uplatnění v životě společnosti a ochranu před negativními vlivy. Jedná se o tzv. politiku mládeže.

„Historickou novinkou je, že cíle bohatších skupin jsou dnes vnucovány mladým i dospělým lidem všech vrstev pomocí všudypřítomných médií a reklamy. V tradičních společnostech sice byly bariéry mezi společenskými vrstvami ještě mnohem silnější, od dnešní společnosti se však tradiční společnosti lišily v tom, že v nich neexistovaly univerzální cíle. Každá vrstva měla svoje specifické cíle a téměř nikoho nenapadlo volit jiné. Kdo se do jedné vrstvy narodil, skoro vždy zůstával jejím příslušníkem až do smrti.“ (Matoušek, O., Kroftová A. Mládež a delikvence, Praha: Portál, 2003, 85 s.)

Společensky znevýhodnění dospívající, kteří potřebným finančním ani sociálním kapitálem nedisponují, si hledají cesty náhradní, rychleji vedoucí ke zdánlivě stejnému cíli – společenskému úspěchu. Společnost se jim však zmenšuje na okruh nejbližších známých a společenský úspěch se redukuje na jeho symboly: oblečení, auta, peníze, známosti, nahánění strachu slabším.

3.4. Média

3.4.1. Jsou jedním ze socializačních faktorů

V životě současného člověka stále roste význam mezilidské komunikace jako formy sociálního styku spočívající ve sdělování informací. Komunikace může být bezprostřední, tváří v tvář, stále častěji však informace zprostředkují média. Zejména masmédia umožňují ovlivňování velkých skupin lidí najednou a v poslední době i jejich aktivní zapojení do komunikace.

S nebývalou rychlostí a razancí se nové formy komunikace staly součástí denního života. Prostupují také volný čas. Jejich působení má však také odvrácenou stranu, např. propagaci násilí, šíření pornografie a dalších negativních jevů. Také na tuto stránku musí proto volnočasová výchova reagovat.

Děti a mladí lidé se s médii denně setkávají v rodině, ve škole i ve volném čase. Prostřednictvím médií děti a mladí lidé získávají informace o světě dospělých i vrstevnících, uspokojují a rozvíjejí své zájmy, inspirují se pro nové způsoby oddechu a zábavy, prožívají chvíle napětí, dobrodružství nebo radosti, dosáhnou-li stanoveného cíle a někdy se na mediální tvorbě i sami podílejí.

„Média ve volném čase dětí a mládeže působí také nežádoucími vlivy. Časově příliš náročné využívání médií ve volném čase může vést k závislosti na nich nebo způsobuje absenci činností kompenzačních. Média sice umožňují získávat množství obsahově různorodých informací a operativně navazovat kontakt s dalšími lidmi, často se to však děje bez zažité osobní zkušenosti a rozvíjení hlubšího vztahu. Žádoucí proto je obsah a metody aktivit volného času koncipovat tak, aby nevedly k jednostrannosti a stereotypům, nýbrž podporovaly všestranný rozvoj osobnosti.“ (Hofbauer, B. Děti, mládež a volný čas, Praha: Portál, 2004, 136 s.)

3.4.2. Reklamy

Nepředstavitelná složka mediální propagace, bez které si snad nelze představit jediný den, pohyb jak po veřejných prostorech, tak i doma, v soukromí. Reklamy mají již takovou pozici, že „jakoby“ nenápadně vstupují do našeho soukromí a ovlivňují nás, aniž bychom si to mohli uvědomit. Říká se, že jediný boj, jaký můžeme s reklamou svést, je uvědomovat si její schopnost ovlivnit nás a pracovat s tím. Je to ale opravdu tak? Už samotné slovo „boj“. Bojujeme s něčím, co se na nás směje, co v podstatě vnímáme pozitivně a co nás podporuje např. k nákupu zcela nepotřebné věci.

Do dospívajících jsou reklamy tlačeny bez kontroly. Nikdo se jich nezeptá „jak to chápou?“. Nerozeznají míru, neuvědomují si souvislosti, nedokáží rozpoznat smysl a důvod, proč se tak děje. Jednoduše by se to dalo popsat jako nevědomost. „*Stav, kdy relevantní*

informace v prostředí buď nejsou, nebo jsou, ale jedinec či skupina je nejsou schopni rozlišit a vnímat.“ (Koukolík, F., Drtilová, J. Vzpouřa deprivantů, Praha: Galen, 2006, 125 s.)

Mladí lidé snadno podléhají tlaku reklamy, stejně tak jako tlaku vrstevníků. Přizpůsobují své jednání a názory názorům společnosti. Ve snaze získat pozitivní reakce na své chování nebo s obavou z negativních sankcí. Je pro ně tedy náročné nepodléhat dnešnímu trendu prototypu oblíbeného člověka a ignorovat ze všech stran útočící slogany, jak správně by měli žít. *„Reklamu charakterizuje instruování a manipulace. Lidé dokáží reklamu ignorovat. Užité informace reklama pečlivě vybírá, bývá v nějaké míře klamavá, např. v tom, o čem nemluví. Reklama se vemlouvá a přemlouvá. Cílem reklamy je prodat zboží.“ (Koukolík, F., Drtilová, J. Vzpouřa deprivantů, Praha: Galen, 2006, 109 s.)*

Zkuste pro hlubší pochopení udělat jediné. Stačí si zadat do internetového vyhledavače slovní spojení „mladí chtějí“. Budete sami překvapeni, po čem vlastně mladí prahnou. *„Provokovat a bořit zábrany, dokázat svou nezávislost, změnit politickou scénu, nalézt novou identitu a vztahy, být krásní, kouřit šalvěj.“* Uznejte, že dospívat není v dnešní době vůbec jednoduché.

4. Nuda, mládež a delikvence

4.1. Co vše díky nudě dokážu

„Ted' je nuda, už s tím počítáš dopředu, že se budeš ten den nudit. Zhulíš se a potom je to chvilku fajn, ale pak je zase nuda. Proto vymýšlíme chujoviny.“

Je nespočet věcí, které by byli schopni teenageři vyjmenovat, pokud se s nimi bavíte o tom, co se dá vymyslet, když se člověk nudí. Co vlastně všechno lidi napadne, jen proto, aby zahnali nudu. A většině věcem se dá jen těžko věřit. Odpověď, která je uvedena na začátku tohoto odstavce následovala po konfrontaci klienta s tím, co právě dělal. Snažil se mi předat reálný důvod toho, proč vyrábí dýmovnici z ping-pongového míčku s úmyslem zapálit ji před pomníkem v parku.

Vyústění této nudy může mít různé dimenze. Přes slovní agresivní vyjádření až po chování ohrožující jak vlastní osobnost, tak okolí. Pokusím se zde zmínit nejčastější z nich.

Násilí je jedním z nejčastějších výsledků nudy a nudění se a zde se naskytují dva různé úhly pohledu. První z nich je zaměřené a záměrné násilí na vlastní osobě (sebepoškozování) a druhý úhel pohledu je násilí vůči dalším osobám či objektům. Je to nejjednodušší a nejbližší možná „zbraň“, která se naskytuje. Nic k tomu nepotřebujete, prostě jen dospějete k určitému bodu, pocitu nespokojenosti a díky násilí jste schopni tento pocit utlumit a ještě ho obrátit v euforii z dobrodružství. Endorfiny, které se vám uvolňují v těle, když na někoho zařvete, když se perete nebo pouze sledujete rvačku. Stačí si přečíst pár blogů, kde teenageři, častěji mladé slečny, popisují své pocity při řezání se. Pocity uvolnění, označovány z velké většiny za pozitivní, které vždy něco přinesly. Někteří dospívající je nacházejí ve sportu či jiných zájmech. Jiní tuto možnost nemají nebo ji nechtějí mít a nalézají je jinde.

Druhým nejběžnějším východiskem, se kterým se u klientů setkáváme, je **užívání a zneužívání omamných a psychotropních látek**. Nejčastěji jde o alkohol a marihuanu a jejich kombinaci.

„Nebo když je nás víc, zhulíme se a nudíme se společně, tak to je taky v klidu, víš jak.“

„Když se nudím, tak se jdu ožrat.“

Časté je také experimentování s tvrdými drogami, kdy se hranice uspokojení neustále posouvá výš a je zapotřebí vykonat mnohem větší úsilí k jejímu uspokojení.

Analytická (aplikační) část

Tato část práce je věnována otázkám týkající se nudy a volného času. Jde o určitý náhled do duše dospívajícího člověka. Snažila jsem se podkrýt jeho vnitřní motivy a cesty, které ho často zavedou do situací, ve kterých se nuda stává jediným možným východiskem pro trávení času. A přesně tato otázka mě provázela celým výzkumem. **Kde jsou ty příčiny, které mladé lidi plné energie a snů vedou k tomu, že se nuda dostává do popředí a stává se jedinou možnou náplní jejich volného času.** Nakolik je to jejich volba a cíl a nakolik jde o důsledky jejich výchovy, vlivu rodiny a přátel.

Jelikož už třetím rokem pracuji jako kontaktní pracovník v blanenském nízkoprahovém klubu, průzkum jsem zaměřila na klienty, kteří navštěvují náš klub. Jedná se o klienty, kteří jsou ohroženi prostředím, ve kterém se pohybují. Provází to experimentování s návykovými látkami, záškoláctví, úteký z domova, vztahové problémy, problémy s autoritami atd. Našimi klienty jsou dospívající ve věku od 13 – 20 let.

Volba metody výzkumu proto pro mě byla více než jasná. Už z názvu mé pozice lze usoudit, že má práce je postavena na kontaktu, tzn. na neustálém doprovázení a sdílení se s teenagery. Tudíž zde čisté povídání hraje stěžejní roli. **Metoda rozhovoru** pro výzkum byla velice příjemná a povzbuzující. Už také z pohledu klientů, kteří se pro rozhovor se mnou rozhodli, to neznamena krok do neznáma a je to spojeno s určitým oživením od dotazníkových šetření, která jsou v klubech často používána.

Rozhovor jsem strukturovala do 9 - 12 otázek, které se opírají o dvě základní části rozhovoru. První část je zaměřena na otázku volného času dospívajících. Co pro ně volný čas znamená, jaký je jejich názor na něj a zda jsou s ním spokojeni. Část druhá se snaží prozkoumat názory teenagerů na nudu. Co si o ní myslí, proč se v určitých situacích nudí a co jim nuda dokáže dát a naopak vzít.

V rozhovorech jsem uplatnila **otevřené otázky**, které mi umožnily získat co nejbohatší odpovědi. V situacích, které si to vyžadovaly, jsem samozřejmě použila doplňující otázky, pro smysluplnější dokreslení situací a lepší pochopení klientova názoru. Každé povídání jsem se snažila vést, neztratit nit a udržet kontext a smysl celého rozhovoru. Zároveň však poskytnout klientovi dostatek prostoru pro vyjádření jeho pohnutek a pohledů. Což bylo pro mě často těžké. Odpoutat se od mých vysněných a toužebných odpovědí, které by mi krásně pomohly v hypotézách. Neviset klientovi na rtech a neždímat z něj odpověď, kterou chci slyšet. Brzy jsem si uvědomila, že je důležité do toho jít nejlépe bez očekávání,

dát klientovi najevo potěšení z toho, že do individuálního rozhovoru šel a být ráda, že si se mnou na takové téma chtějí povídat. Důležité je správně naslouchat a potom si uvědomíte, že každý rozhovor vám přinese spoustu dalších otázek a nápadů a každý je originální a identický.

Výzkumný vzorek tvořili klienti ze široké typové škály. Rozhodoval věk, sociální zázemí rodiny, dosažené vzdělání klienta a možnosti volného času. Stěžejní však byla ochota a chuť zapojit se do práce. Všechny rozhovory byly dobrovolné a klienti byli předem informováni o smyslu mé práce a o důvodu, pro který jsem měla zájem vést rozhovor právě s nimi. Předem byla vyjednána pravidla, kterých se obě strany budou vzájemně držet, pro udržení bezpečného prostoru. Kladla jsem důraz na klientovo právo na respekt a možnost říci kdykoliv stop, či na určitou otázku neodpovědět. Tento svobodný prostor tudíž podporoval v klientech otevřenost a upřímnost, kdy si sami zvolili hranici, za kterou nechtějí jít.

Pro snazší pochopení důvodů, které jsem uváděla a vcítění se do klientových pocitů, nutno dodat a popsat poslání našeho klubu a cíle práce. Nízkoprahový klub funguje na určitých principech. Hlavní je princip nízkoprahovosti, tzn. naše služba je anonymní, dobrovolná a bezplatná. Dalším principem je ochrana práv klienta a dodržování etického kodexu pracovníků. Jde o zákonem stanovenou službu, tudíž se musíme řídit standardy Ministerstva práce a sociálních věcí. Pracovníci jsou profesionálové splňující požadavky na vzdělání, praxi v oboru a určitou věkovou a morální zralost. Jelikož doprovázíme mladé lidi v jejich dospívání, jde o zodpovědnou práci, která bývá psychicky náročná. Sdílíme s klienty jejich radosti, ale také strasti a bolesti. V klubu, jehož otevírací doba je přizpůsobena potřebám klientů (máme otevřeno v odpoledních a večerních hodinách, ve středu, v pátek a v neděli a v době prázdnin), mohou jen tak posedět, poslechnout si hudbu, zahrát si např. stolní fotbal či kulečnick, ale hlavně – co je smyslem této práce – popovídat si s pracovníky o svých problémech, mohou zde najít radu a pomoc a v situacích, se kterými si nevědí rady. A to vše anonymně, bezplatně, v bezpečném prostoru a bez „pruzení“. Některé klienty doprovázíme již několik let. Často u nich jde o jeden z nejdelších vztahů, který v životě prožívají. Dal by se popsat jako vztah otevřený, upřímný a bezpečný.

I přesto všechno bylo u některých klientů náročné je k rozhovoru přesvědčit a motivovat. Prolomit u nich bariéru strachu, že získané informace použiji proti nim. Vyřešila to až dohoda naprosté anonymity a odsouhlasení celého rozhovoru k uveřejnění.

Rozhovoru se zúčastnilo 15 klientů. Z toho 5 rozhovorů uvádím v příloze jako příklad. (Přílohy 1 – 5). Nicméně to nebyl jediný zdroj všech informací. Už celý rok, kdy jsem věděla téma mé práce, jsem se s klienty při běžných rozhovorech na téma nuda a volný čas bavila a postupně zaznamenávala zajímavé momenty a střípky rozhovorů, které jsem s nimi vedla. Pro příklad, průměrná denní návštěvnost klubu se pohybuje okolo 50 klientů. Tudíž mohu

řící, že 30 z nich, bylo tímto tématem zasaženo. A to jak přímo (rozhovory jak individuální, tak skupinové), ale i nepřímo (zprostředkovaně od jiných klientů a klubových akcí).

Hypotézy

Mým hlavní cílem, při formulování hypotéz, byl fakt, aby co nejvíce vycházely z přirozeného prostředí klientů, přeneseného do samotného klubu. Jsou zaměřeny především na primární (rodinné) prostředí, ze kterého jednotliví klienti pocházejí. Tyto hypotézy přibližují rodinné zázemí a pokouší se prokázat či neprokázat **spojitost se svobodným rozhodnutím teenagerů, jak naplnit svůj volný čas a právě rodinným prostředím.**

Jaké okolnosti vycházející z rodinného prostředí dospívající vedou k tomu, že se nuda stává jejich jedinou možností pozitivního trávení VČ?

1. Nuda se týká především dospívajících, kteří nemají jinou možnost trávení volného času.
2. Dospívajícím, kteří se nudí, chybí vzor. To, jak tráví čas rodiče, se přenáší na děti.
3. Ti co se nudí, nemají řád a pravidla v rodině
4. Ti co se nudí, jsou zasaženi sociálně patologickými jevy.

Odpovědi na hypotézy

Hypotéza č. 1

Nuda se týká především dospívajících, kteří nemají jinou možnost trávení volného času.

Když potkávám skupinky mladých lidí, jak posedávají venku, říkám si, zda je to jejich volba. Jestli si tento způsob sami vybrali či nemají žádné jiné možnosti a prostředky, jak trávit čas. Každý dospělý člověk si řekne, že možností mají nespočet, ale kde tedy jsou?

K tomu, aby mohli svůj volný čas teenageři trávit aktivně, potřebují především chuť a nápad. To jsou primární předpoklady každé změny a ty má ve své moci každý člověk. Bez ohledu na svůj věk a primární prostředí. Poté je zapotřebí psychická podpora a pozitivní reakce okolí, aby dotyčný nabyl jistoty, že tato změna je přijímaná, že mu přinese lepší pohled okolí na jeho osobu. V neposlední řadě tu jsou jisté předpoklady materiální (finanční zajištění) a místní dostupnost.

Klientka K. 13 let: Je něco, co bys ještě chtěla dělat ve volném čase? Co by tě bavilo?

„Chtěla bych malovat. Jak je to třeba ve filmech. Jak tam malují, ježíš... máš na mysli např. malování zátiší a aktů, jak tam stojí ty lidi u stojanu? Jo, to je ono. No, to by mě bavilo. Jenže tady v Blansku nic takového není, nebo je? Nevím, ale můžeme to společně zjistit. Určitě v Brně. No tak tam by se mi nechtělo jezdit. To teda ne.“

Na tomto příkladu je patrné, že chuť a nápady nejsou tím hlavním nedostatkem. A není to pouze tento případ. Chuť něco změnit nastává v okamžiku, kdy je člověk nespokojen s tím, co se v danou chvíli odehrává. Nastupuje potřeba změny, kterou hledají v okolních vjemech. Ať už u svého vzoru, v televizi či u kamarádů.

Klient L. 20 let: Jak bys chtěl trávit VČ, kdybys mohl?

„No tak jasně, kdybych měl svůj byt. Dělal bych si všechno podle svého a určitě bych tam trávil i víc času. Máš práci, dobře placenou a trvalou. Máš chuť mít svůj byt. Co ti brání? No tak zase se mi z domu nechce, víš co, máti je v klidu, nechává mě být. A vaří ti, pere a stará se o tebe.... Jasný, proč bych teda někam chodil.“

Zlom nastává v okamžiku, kdy pro tu změnu musejí něco fyzicky udělat. Zavolat a zeptat se, domluvit první schůzku a vůbec někam jít. Proto většinou tyhle změny, a nejen u mladých lidí, končí ve fázi fantazie a snění. Kdy zcela přesvědčivě mluví o tom, co by chtěli. Dokáží druhé přesvědčit, jak konkrétní věc zařizují a např. po nemoci nebo od nového měsíce či roku začnou. A není se čemu divit. Tento příklad odkládání a hledání bariér, které nám brání změnu uskutečnit, vidí ve svém okolí dostatek.

U těch klientů, kteří tento blok prolomí, nastává fáze udržení změny. Bohužel často nezáleží na jejich osobní aktivitě, ale jsou odkázáni na finanční podporu rodičů.

Klient M. 18 let, student gymnázia: *„Do hip-hopu už měsíc nechodím. Nedostal jsem od tatky peníze a nemohl jsem si zaplatit tréninky. A brigáda mi na to nestačí.“*

Klient L. 20 let: *„Chtěl bych dílnu. Normálně doma ve sklepě bych měl dílnu a tam bych si dělal a vyráběl a byl bych tam zašitej třeba celý den. Ale nemám na to prostor.“*

Nelze však o tomto faktu mluvit jako o pravidlu. Většina klientů finanční zázemí má a nechybí jim ani samotná podpora rodičů. Případy, kdy rodiče odmítnou svému dítěti realizovat nějaký zájem z důvodu financí, je mnohem menší procento. Častějším důvodem je to, že děti o svém záměru rodičům vůbec neřeknou.

Klientka D. 14 let: „*Pokud bych ještě něco chtěla, tak se dá s mamkou domluvit a snažila by se mi vyjít vstříc.*“

Klientka K. 13 let: A co tancování? Víím, že jsi byla dobrá a šlo ti to.

„*No, nevím, začala jsem pak nějak hulit a nechtělo se mi tam. Chtěla jsem být radši venku. Teď už bych tam nechodila. Proč? Nevím... Někam pravidelně včas chodit? No, to bych už právě nedávala a nechce se mi.*“

Další otázkou je, zda tato nemožnost trávit čas jiným způsobem přetrvává od dětství nebo jde o aktuální bariéry. Zda vůbec dospívající zažili pravidelnou docházku do nějakého kroužku, zda měly možnost se naučit trávit čas i jiným způsobem.

Klientka I. 13 let: „*Jinak taky chodím do skautu, už 5 let. Je to taky fajn. Chodíme ven, hrajeme hry a v létě jezdíme na tábory.*“

Klient L. 20 let: Jak jsi trávil VČ v dětství? Chodil jsi do nějakého kroužku?

„*Ne nikdy. Ani by se mi nechtělo. Proč? Chtěl jsem si vždycky dělat všechno podle sebe.*“

Klientka K. 13 let: „*Chodila jsem do hip-hopu, tancovat. A taky jsem chodila do kroužku, kde jsme dělali něco z hlíny, modelovali, ježíš. Máš na mysli keramiku? Jo, to je ono. To mě bavilo. A teď? Chodila jsem tam s kámoškou a ona pak přestala a sama bych tam nešla.*“

Klientka M. 16 let: „*Dřív jsem chodila na aerobik, ale to byla makačka. A tak do 13 jsem chodila s dědou na zahradu. To bylo fajn. Aerobik? To zní dobře. Jo taky mě to bavilo, ale bylo to moc namáhavý. Takže to chápu dobře, že teď už se ti nechce? No (smích). Ani mě to moc nebavilo.*“

Dvanáct klientů z patnácti, se kterými jsem vedla rozhovor, uvedlo, že měli možnost v dětství navštěvovat nějaký kroužek nebo s nimi rodiče aktivně trávili volný čas, např. rodinné výlety. Důvod jejich pasivního trávení volného času tedy nespočívá primárně v rodině, že jim nebyl umožněn jiný způsob zábavy a naplnění času.

Většina ale také uvedla, že se u rodičů nesetkali s negativními reakcemi na to, jak tráví svůj čas. Nebyla jim poskytnuta ani zpětná vazba v okamžiku, kdy se rozhodli přestat navštěvovat nějaký kroužek. Kdy se rodiče nesnažili jejich rozhodnutí ovlivnit, nevadilo jim to a neměli potřebu své děti udržet u nějaké aktivity.

Klientka M. 16 let: A co na to babka, děda nebo mamka? „*Nic, jim je to jedno. Vůbec se mě na to ani neptají.*“

Klientka K. 13 let: A co na to mamka? „*Nic, že je to moje věc.*“

Tato hypotéza, kdy **mladí lidé nemají jinou možnost trávení volného času**, se jednoznačně **nepotvrdila**. Nevyplývá zde přímá souvislost s faktem, že se dospívající nudí,

jelikož nemají jinou možnost jak naložit s časem. Zjistila jsem, že možnosti kolem sebe mají, jen nejsou schopni, nechtějí či neumějí je využít.

Hypotéza č. 2

Dospívajícím, kteří denně zažívají nudu, chybí vzor. To, jak tráví čas rodiče, se přenáší na děti.

Klientka M. 16 let. Od dětství vyrůstá s prarodiči, vlastní rodiče projevují zájem jen minimální. Díky špatným, téměř nefunkčním vztahům s prarodiči, stářím a odlišným pohledem na svět, tato klientka stále nedokáže samostatně naložit s volným časem a je pro ni obtížné se samostatně rozhodnout a vyvinout jakoukoliv aktivitu. Obává se neustále kontroly ze strany vrstevníků, proto je pro ni bezpečné vyčkávat třeba i několik hodin na to, že ji někdo vyzve ke hře. Ráda tráví čas sama, o samotě v lese bez vlivů okolí. *„Já jsem celkem samotářská. A taky když se jdu projít, tak lidi nepotřebuju. Sama si přemýšlím. Mám raději zvířata než lidi.“*

Potřeba vzoru v životě každého člověka je více než evidentní. Lidé vzory potřebují, tíhnou k nim, a proto si je také vytvářejí, sní o nich a touží se jim přiblížit. Důvody, které nás k tomu vedou, jsem se pokusila shrnout v kapitole 1.4.2. Absence vzoru.

To, co bych zde chtěla i přesto zmínit a co vyplývá z jednotlivých rozhovorů je faktor pomoci a usnadnění. To, v čem jsou jednotlivé vzory nenahraditelné. Pomáhají nám v hledání svého já. Nalézání toho, v čem jsme dobří, a co v sobě můžeme rozvíjet. Ale také slouží jako pomoc v situacích, kdy nevíme, kde začít. Proto je zde osobnost rodiče, který by měl primárně ukázat, jak lze čas využít.

Klientka D. 14 let: *„U nás v rodině vždycky všichni sportovali. Děda hodně a dobře běhal a chce, abych byla taky dobrá. Třeba mi děda pomůže s nádobím, abych mohla jít ven. Taky mi pomáhá s tréninkem, radí mi, jak běhat a připravuje mě na závody. Podporuje mě v tom.“*

Klientka M. 16 let: *„A tak do 13 jsem chodila s dědou na zahradu a na výlety. To bylo fajn. Ted' mě baví turistika.“*

Lidé se nejlépe a nejvíce učí pozorováním. Také si díky tomu nejvíce zapamatují, jelikož se jim zprostředkuje jistý zážitek, který v lidech vydrží dlouho a pokud je potřeba, dokáží si jej vyvolat zpět. Např.: V situaci, kdy se nudím, si vybavím, jak si moje mamka často četla a já byla s ní, proto to zkusím taky. Mám jistý vzor a návod, jak začít.

Klientka K. 13 let: *„Mamka ráda plete. Vidíš, třeba tě to naučí taky? To asi těžko. Zkoušela to několikrát a vůbec mi to nešlo.“*

Klientka I. 13 let. „*Mamka když má volno tak uklízí, stará se o domácnost a taky ráda peče. A ty taky ráda pečeš? Ne, já vůbec, ale pomáhám jí.*“

Klient L. 20 let: „*Já vůbec nevím, co máti dělá, když nejsem doma, ani co ji baví. Přemýšlíš někdy nad tím, co dělá, když jsi pryč? Vůbec.*“

Častým případem, se kterým se u klientů setkávám a který je v dnešní době velmi aktuální, je rozvod rodičů a následná absence jednoho z nich. Kdy s odchodem jednoho z rodičů zmizí i návyky, rodinné tradice a jistota.

Klientka Kl. 17 let: „*S tatškou jsme jezdili lyžovat, ale od té doby, co se naši rozvedli a teď má novou rodinu, už nikam nejezdíme.*“

Následným obvyklým pokračováním je nový partner jednoho z rodičů, se kterým si dospívající nerozumí a který nepřipomíná ani zdálky vzor, který by v něm mohli a často chtěli nalézt.

Klienta I. 13 let: „*Mamčin přítel se o mě nezajímá vůbec. Ten mně akorát nadává, když přijdu pozdě. Nesnáším ho, je to 'kokot'.*“

O jisté absenci vzoru se také dá hovořit v situacích, kdy vztahy v rodině narušeny nejsou, avšak chybí zde podnětné prostředí, které by uspokojovalo potřeby každého člena. Např. potřeba pozornosti a ocenění.

Klient R. 13 let: Žije s matkou a jejím přítelem. Vlastního otce nemá rád, naposledy ho viděl před půl rokem. S matčíným přítelem má dobrý vztah. Má mladší sestru, rok a půl starou. Celá rodina žije v jednopokojovém bytě. R. aby mohl v noci spát a měl klid, spí v kuchyni. Taky z důvodu, aby ráno nebudil sestru. Sestře se přizpůsobuje celý jeho denní režim. Chodí ze školy v době, kdy spí. „*Jednou jsem si zapomněl klíče a čekal jsem přes hodinu venku. Nemohl jsem zvonit, aby ji nevzbudil, to by mě mamka zabila.*“ Maximální pozornost členů rodiny je věnovaná sestře. U tohoto klienta je patrný nedostatek pozornosti a zájmu v rodině. Je tzv. odsunut na druhou kolej. Nedostává se mu dostatek podnětů a podpory a má evidentní problémy s tím, jak naložit se svým časem.

„*Dvakrát týdně chodím na florball, ale jinak nevím moc co dělat. Když přijdu sem, tak si jdu za váma popovídat. A co si takhle tady popovídat i s někým jiným? Máš tu kamarády přece. No to se mi moc nechce. Mám pocit, že jsem vlezlejší a to nechci.*“

Klientka K. 13 let. Bratr, který je o dva a půl roku starší, je momentálně na útěku z výchovného ústavu. Uplynulý rok a půl je převážná většina pozornosti matky (otec ve vězení) zaměřena právě na něj. Jeho okolí a rodina žijí jeho problémy, přizpůsobují mu svůj čas. Od kamarádů získává jistý obdiv, vybudoval si u nich vůdčí pozici. Rád maluje, věnuje se graffiti. Se sestrou se mají rádi, často ji popisuje jako jediného člověka, kterého miluje. Sestra, která žije v jeho stínu, převzala charakteristické rysy a zájmy svého bratra. Styl mluvení, gesta, hudbu, malování, tanec, hip-hop. Při rozhovorech ale vyplývá, že tyto zájmy nejsou autentické, nejsou její, ale bratrovy. Vzor vidí právě v něm, sama si žádný nemůže najít. Při formulování svých vlastních snů a koníčků se směje a cítí se trapně. Považuje je za nedostatečné.

„Chodila jsem do kroužku, kde jsme dělali něco z hlíny, modelovali. Chodila jsem do hip-hopu, tancovat. Jo a taky jsem dřív vyšívala, to mě baví. (smích) Jo, já zase ráda pletu. Fakt, to je dobrý. To mamka taky.“

Z rozhovorů s klienty vyplývá, že existuje souvislost s nedostatečným či chybějícím vzorem a tím, že se nuda stává často jediným východiskem jejich volného času. Ti klienti, kteří doma nevidí, že by se rodiče věnovali nějakému zájmu, jsou jednoznačně nudou více ohroženi než klienti, jejichž rodiče mají nějaký koníček. **Tato hypotéza byla potvrzena.**

Hypotéza č. 3

Ti co se nudí, nemají řád a pravidla v rodině

Neomezené hranice, absence nějakého řádu, který pomáhá vymezit a uchopit čas, který mladí lidé mají, nepochybně negativně ovlivňuje jejich následné vnímání. Řád a pravidla, tak nenáviděná teenagery, jsou často jedinou jistotou, kterou mají a kterou v blízkých vztazích naleznou. Jsou situace, kdy si o ně dokonce říkají. *„Mě chybí nějaký řád. Potřebuju pravidla, jinak si budu dělat, co chci.“* Pokud se dospívajících lidí ale zeptáte na řád v rodině, na pravidla, která tam platí, snad nikdo vám nedá pozitivní reakci. Už samotné slovo řád evokuje pocit naprosté poslušnosti a disciplíny. A to je něco, s čím nesouhlasí většina dospělé populace, natož mladí lidé, kteří bojují za svůj prostor, ve kterém se mohou realizovat.

Pokusme se na to podívat z různých pohledů, které se nám nabízejí. Opustme pohled teenagera a postavme se do role rodiče. Já osobně s tímto pohledem nemám žádné zkušenosti, nejsem rodič. Pracuji s mládeží a už samotná má práce prosazuje princip „jsem na tvé straně ulice“. A opravdu tam jsem, zastávám se mladých lidí a mám pochopení pro jejich myšlenky, nálady a rozhodnutí. Dalo by se říci, že jim rozumím. Ale i přesto všechno věřím a jsem zastáncem určitého řádu a nastolení pravidel chování a to nejen v rodině, ale i

ve všech mezilidských vztazích. Věřím, že určité hranice pomáhají lidem lépe se orientovat v situacích, rozeznat jejich vážnost a podle toho přizpůsobit své chování. A také věřím v tresty, které by měly za porušení těchto hranic přijít. A proč? Kde se ve mně tento pohled bere, i přestože nemám žádnou životní zkušenost? Protože jsem byla v takovém prostředí vychovaná, byla jsem takto vedená a vidím v tom smysl, jelikož to fungovalo v naší rodině. Proto věřím, že to tak může fungovat i jinde. Cítím výsledek, který vnímám pozitivně, a proto tento model chci aplikovat i ve své budoucí rodině.

Z informací, které jsem získala při rozhovorech, vyplývá jednoznačný vliv přítomnosti či absence řádu a pravidel v rodině. Vliv na přístup dospívajících k volnému času a k jeho trávení. U klientů, kteří uvádějí, že se některý z členů rodiny (většinou jeden z rodičů) aktivně zajímá o náplň jejich času, zasahuje do toho různými formami jako např. společné domlouvání se a stanovení času příchodu, informuje se o činnosti, kterou dotyčný ve svém volnu vykonává atd., je prokazatelná souvislost s jejich vnímáním. Tito klienti si sami strukturují volný čas, hospodaří s ním a aktivně ho využívají, např. sport či jiný koníček. Denně mají volného času průměrně dvě až tři hodiny a tuto dobu popisují jako dostačující.

Klientka D. 14 let: *„Když ho budu mít víc, budu se nudit a když míň, tak nebudu mít čas na sebe a na to, co mě baví.“*

Klientka I. 13 let: Komu záleží na tom, jak trávíš VČ? Zasahují do toho nějak?
„Mamce (to mě štve), ta se mě vždycky ptá, kam jdu a kdy přijdu. Vždycky se s ní domlouvám na tom, jak dlouho můžu být venku. Třeba dneska chtěla, abych přišla v 6 a já chtěla o půl 7, tak jsme se domluvily na čtvrt na 7. Když přijdu pozdě, tak mám zaracha.“

Samozřejmě že vědí, co je nuda, zažívají ji a je přirozenou součástí jejich života.

Klientka I. 13 let: Nuda je pro tebe...
„Je to blbý. Osamělý je to. Divný. Cítím se divně, když se nudím, takový divný klid. Divně jako že nevím co dělat, nikdo po mě nic nechce a nemám co na práci. Ale není to často.“

Avšak čas, který stráví nuděním se je diametrálně odlišný od času nudy, který mají klienti, kteří nemusejí doma dodržovat taková pravidla. Jako např. pevný, stanovený čas příchodu domů, oznámení kam jdou a s kým atd.

Klient L. 20 let: Záleží mamce na tom, co tedy ve VČ děláš? *„Třeba by jí to zajímalo, ale ví, že jí nic stejně neřeknu. Je to zbytečný. Chtěl jsem si vždycky dělat všechno podle sebe. Už se nemusím máti ptát, kdy mám přijít. To jsem se jí vlastně skoro nikdy neptal.“*

V této situaci by se dalo říci, že se **hypotéza potvrdila**. Kdy absence řádu a pravidel v rodině podporuje tvorbu nudy a klienti nejsou nijak motivováni s ní bojovat. Jejich neomezený čas je natolik rozsáhlý, že pro správnou nudu se najde místo. Není to na úkor ničeho. Kdežto klienti, kteří musejí se svým časem hospodařit a chtějí ho co nejlépe využít, jelikož není neomezený, nudu ze svého života co nejvíce aktivně vytlačují, aby díky ní neztratili čas, který chtějí využít pro něco jiného.

Avšak kde je ta hranice fungujícího, podporujícího řádu? To je otázka, která poněkud **nabourává prozatímní výsledek této hypotézy**. Pokud vám představím teprve třináctiletou klientku, která popisuje svůj režim takto:

„Přes týden můžu být venku třeba do 10 a přes víkend je to jedno. To už mamka spí a ani neví, kdy přijdu a v jakým stavu.“

Je tento řád funkční a výchovný? Funkční ano, jelikož funguje a obě strany se na něm dohodly. Poměřovat význam podpory a výchovy, je ale velice subjektivní. V takovémto případě pravidla existují, avšak rodiče do něj aktivně nezasahují. Neproblíhá zde zájem o to, co se ve stanovenou dobu děje, jak jej dítě tráví. Řád tím pádem nesplňuje, co by měl, neplní základní úlohu, pro kterou se stanovuje. Je příliš benevolentní a v podstatě beze smyslu. V tomto případě je to stejné, jako by vůbec nebyl. Řád a pravidla v rodině by měly být do určité míry omezující a měly by podporovat zdravý vztah v rodině.

Tudíž **jednoznačně vyslovit, že jakýkoliv řád napomáhá dítěti aktivně trávit čas, v této situaci nelze**. Je zde velice důležité, jaký řád v rodině je a k čemu vlastně má sloužit. Mít stanovená pravidla a nedohlížet na jejich dodržování, mít pro dítě řád a nezajímat se o něj, je stejné, jako nemít jej vůbec. Dítěti jen ukazuje příklad, že řád sice existuje, ale pokud jej nebude dodržovat, vůbec nic se nestane.

Hypotéza č. 4

Ti co se nudí, jsou zasazeni sociálně patologickými jevy.

Klient L. 17 let: *„Když jsem byl malej, dělal jsem atletiku. Ted' je nuda, už s tím počítáš dopředu, že se budeš ten den nudit. Zhulíš se a potom je to chvilku fajn, ale pak je zase nuda. Proto vymýšlíme chujoviny. V létě máš víc možností, jdeš si zahrát fotbal nebo se vykoupat, ale ted' v zimě není co dělat.“*

Šli bysme třeba sáňkovat, to je sranda, ale byli bysme maximálně dva a to nemá cenu. Holky by s náma určitě nešly. Tak děláme kraviny (u toho celou dobu připravuje dýmovníci z ping-pongáče). Ted' už se mi atletika dělat nechce. Nedovedu si představit, že bych musel někam pravidelně chodit na čas a dělat věci, které by mi někdo nařídil. To by mě nebavilo.“

V kapitole 4.1. se zaměřuji na možné vyústění nudy. Co vše díky nudě dokáží mladí lidé vymyslet, aby byla nějaká zábava. Z rozhovorů s klienty vyplývá, že ti, kteří jsou nudou zasaženi, jsou také zasaženi i sociálně patologickými jevy. A to přímo, kdy se sami účastní nějaké činnosti ohrožující je či okolí, anebo nepřímo, zprostředkovaně. Kdy jsou díky vrstevnické skupině zasaženi tímto chováním a mohou být do budoucna ovlivněni. Jsou tedy ohroženi.

Klientka V. 13 let: *„Když se nudím? Tak za někým jdu, koupíme si nějakou chlast a potom se zábava vždycky najde. Jdeme do parku nebo tak.“*

Zajímavým pohledem, který vyplynul z klientských rozhovorů, je vnímání teenagerů a rozlišování tzv. dobré a špatné nudy. Už samotný fakt, že u nudy rozlišují dobré a špatné je známkou toho, že si velice dobře uvědomují, jaké jejich chování je přijímáno pozitivně a jaké ne. Dobrá nuda je taková, kdy se člověk nenudí sám, ale společně se svými kamarády. Tuto nudu popisují jako zábavu, cíleně ji vyhledávají a vzájemně se oceňují. Např. oslovují se „zdar zewláku“.

Naproti tomu špatná nuda je ta, kdy se člověk nudí sám. Kdy není ve společnosti kamarádů a nemůže tím pádem najít žádný dostupný zdroj zábavy. V takovou chvíli jsou negativní, více agresivní a nekomunikativní.

Klient L. 20 let: *„Někdy mi ale nuda nevádí. Sedím si sám, zhulenej a jen tak si přemýšlím a nic nedělám. Nebo když je nás víc a nudíme se společně, tak to je taky v klidu, víš jak. Ale když není s kým jít a není co na prda, tak to je špatný.“*

Klientka K. 13 let: Je v některých situacích nuda dobrá a v jiných špatná? *„Jo to jo, někdy je to fajn s kámošema.“*

Z praxe s klienty zažívám např. situace, kdy přijdou do klubu a první věta, kterou řeknou už místo pozdravu zní: „Tady je tak hrozná nuda.“ A i přesto, že s nimi potom pracujeme, bavíme se s nimi třeba i pár hodin a snažíme se je motivovat k určité činnosti, která je jinak baví, jsou odmítaví a negují všechny návrhy, které přicházejí z naší strany.

Klientka K. 13 let: Všimla jsem si, že když jsi v klubu, tak často říkáš, že je tu hrozná nuda a že je to tady strašný. Co třeba ti tu přijde strašný? *„Ježíš...“* Např. klub, vybavení, pracovníci. *„No určitě to nejste vy pracovníci ani klub. Spíš je to téma lidma, co sem chodí. Není s nima zábava. Všechny znáš a už víš, co tě čeká.“*

Klient L. 17 let: *„Teď je nuda, už s tím počítáš dopředu, že se budeš ten den nudit. Zhulíš se a potom je to chvilku fajn, ale pak je zase nuda. Všechno je prostě pořád stejné.“*

Klientka D. 14 let: „Někteří se nudí schválně, protože nic jinýho neumí. Někteří se schválně nudí u toho, co je jinak baví.“

Pokud se tedy vrátíme zpět k hypotéze, vychází z toho určitá souvislost mezi nudou a sociálně patologickými jevy. Ti dospívající, kteří se nudí, jsou zasaženi sociálně patologickými jevy a to jak přímo, tak i nepřímo, zprostředkovaně od vrstevníků. Lze tedy říci, že se tato **hypotéza potvrdila**.

Jak je to tedy s nudou?

V těchto posledních odstavcích bych závěrem chtěla pouze upozornit na zajímavé úseky rozhovorů a názory, které ze strany klientů vycházejí. A to na fakt, že všichni klienti popisují nudu a vnímají ji jako něco negativního. Důvody toho, proč se stává často jediným jejich východiskem, jsem popsala v kapitole 1.4. Příčiny nudy. Každý z těchto klientů se k nudě staví po svém a po svém s ní také bojují a snaží se ji nějakým způsobem zpracovat a zaujmout k ní postoj. Ať už aktivně, kdy se věnují např. sportu či jinému koníčku nebo pasivně, kdy se stane součástí jejich všedních dnů a přemění ji na něco pozitivního. Učinit z ní jisté privilegium. Někomu z nich se to podaří ve 13, někomu až ve 20 letech a některým se to třeba nepodaří vůbec.

Nuda je pro tebe.....

„Je to blbý. Osamělý je to. Divný. Cítím se divně, když se nudím, takový divný klid.“

„Nuda je nic nedělat. Když nemáš kam a s kým jít.“

„No je to blbý. Prostě....nikdo se nechce nudit. Když nemáš co dělat, tak seš i nepříjemnej a tak.“

Stejně tak mají všichni klienti zcela reálnou představu o sobě, o své budoucnosti a o tom, jací budou. Je téměř jisté, že se tyto jejich představy budou v průběhu vývoje formovat a postupem času se téměř změní. Ale je to známka toho, že si dospívající lidé uvědomují sebe v průběhu času. Že jsou momentálně ve fázi svého vývoje a mohou ještě spoustu věcí ovlivnit. Přemýšlejí nad sebou a někam se směřují.

Jak se vidíš za 5 let?

„Budu dělat atletiku, chtěla bych se dostat na olympiádu. A taky budu mít přítele, nějakého sportovce.“

„Budu klidná, ne v pubertě.“

„Budu pořád stejnej. Víš jak, budu chodit do práce a budu hulit.“

Závěr

Životní fází dospívání, jsme si každý prošli a každý na ni máme své vzpomínky. Ty, které si budeme připomínat a které také budeme vyprávět svým dětem, ale také tam patří i takové, na které bychom nejraději zapomněli a se kterými se svým dětem rozhodně chlubit nebudeme. Postupně je zapomínáme a vytlačujeme ze své paměti, až opravdu sami věříme tomu, že my jsme rozhodně nebyli takoví, jací jsou dnešní teenageři. Sice jsme zlobili, ale určitě ne tak moc. Kdo ví? Třeba budou takto jednou mluvit právě i dnešní mladí lidé ke svým dětem. Jeden klient mi řekl: „*Svému děcku rozhodně nebudu říkat, co jsem všechno dělal. Myslíš jako, že bych mu řekl, že jsem bral a hulil a choval se někdy jako prase? To bych ho potom nemohl vychovávat.*“ Avšak za tímto vším mohou být různé důvody. Rodinné prostředí, lidé, které v průběhu života potkáváme a se kterými se vzájemně ovlivňujeme, puberta, vzdor a také nuda.

Na začátku jsem si formulovala cíl mé práce, který se mi teď v okamžiku, kdy jsem se dopracovala k samotnému závěru, zdá být velice odvážný a pro rozsah této práce příliš obsáhlý. **Základní otázka: „Proč si mladí lidé volí nudu jako pozitivní trávení volného času?“**, se postupem, při hlubší práci s klienty, rozvinula do formulace: **„Jaké příčiny vedou mladé lidi, že se nuda stává jediným východiskem pro pozitivní trávení jejich volného času?“** Při přímé práci s klienty, u individuálních rozhovorů ale i při běžné práci na klubu jsem postupně zjišťovala, že můj dojem cílené volby nudy jako náplně času není tak zcela cílený. Spíše přijatý a to z různých důvodů. A v tu chvíli bylo potřeba začít zkoumat tyto příčiny a kde jinde než v rodině a v rodinném zázemí. Primárně všechny návyky, zvyky, reakce, chování atd. pochází z rodiny. To, co si lidé do života přinášejí z rodiny, je nikdy neopustí a jen velmi těžce to člověk opouští. A to bylo důvodem, proč jsem se rozhodla začít zkoumat příčiny nudy právě v rodině.

Nuda je běžnou součástí každodenního života všech lidí. Všichni máme své způsoby, jak proti ní bojovat a co dělat proto, abychom se nenudili často a dlouho. Problém nastává ve chvíli, kdy člověk nemá zbraně, které by mohl použít. Ty zbraně, které si nejčastěji přinášíme z domova. Během mé práce jsem měla možnost více nahlédnout do procesů, které se v klientech našeho klubu odehrávají. Zjistila jsem, že nuda není v jejich očích tak kladně přijímána, jak prezentují. Často ji používají jako zástěrku, slouží k navázání komunikace a přilákání dalších lidí, aby člověk nebyl ve své nudě sám.

Tímto průzkumem, který bych nazvala jako úvodní, jsem získala mnohem větší rozhled o rodinném prostředí jednotlivých klientů, o tom, jak je nuda spjata s jejich rodinným

životem a jak se svým volným časem nakládají nejen klienti, ale také jejich blízcí příbuzní. Z mého osobního i pracovního pohledu mohu jednoznačně říci, že mi tato práce velice pomohla a rozšířila obzor v jednotlivých klientských případech. A to nejen u těch, se kterými jsem měla možnost mluvit, ale i u těch doposud uzavřenějších. Nahlédla jsem hlouběji do příčin a důsledků trávení jejich volného času a u mnohých z nich se mi tímto otevřela cesta pro práci s nimi. Více chápu důvody jejich rozhodnutí a samotná komunikace s nimi je mnohem důvěrnější a více se přibližuje skutečnému jádru problému.

V sociální práci s mládeží se o volném čase a nudě diskutuje dlouho, je to však stále místo, které není zcela prozkoumané a spíše je postaveno na projekcích pracovníků a společnosti, než na konkrétním podkladu. Touto prací jsem si připravila hlavně půdu pro mé další zkoumání, objevily se mnohé otázky, na které bych chtěla nalézt postupně odpověď. A třeba časem dojít k původní otázce, od které jsem se odrážela.

Proto v závěru celé práce mám dojem, že vlastně nejsem na konci, ale na samotném začátku. Že mě čeká stále mnoho témat k prozkoumání a doufám, že se i díky této práci budu moci odrazit dál ve svém zkoumání a pomoci tím nejen oboru, ale hlavně klientům, díky nimž tato práce vůbec vznikla.

Resumé

Téma mé bakalářské práce zní Nuda jako revolta dnešní generace? Konkrétně jsem se zaměřila, mimo jiné, především na příčiny toho, proč se nuda dostává do popředí aktivního zájmu dospívajících lidí. Vzhledem k tomu, že již tři roky působím jako kontaktní pracovnice v nízkoprahovém klubu pro děti a mládež v Blansku, dostávám se s tímto tématem často do styku. A to buď zprostředkovaně od klientů, nebo přímo osobně, jako součást atmosféry klubu. Proto výběr tématu mé bakalářské práce je zcela zřejmý. Potřeba reagovat na aktuální trendy a způsoby chování u teenagerů, mě vedla k situacím a nutnosti obklopit se nudou a pokusit se odpovědět na základní otázky, které napadají spoustu lidí, kteří přicházejí s dospívajícími do kontaktu.

V úvodní kapitole jsem se pokusila specifikovat, co to vlastně nuda a volný čas jsou, jaké jsou možné příčiny vzniku nudy a kde vznikají pozitivní i negativní postoje k ní. Definuji zde základní pojmy nuda a volný čas. Podstatnou částí této kapitoly jsou právě jednotlivé možné příčiny vzniku nudy. Pokusila jsem se zde i popsat cesty, které teenagery vedou právě k zakotvení v nudě jako východisku ze slepých ulic. Součástí této kapitoly je možné vyústění z nudy neoddelitelně spjata i s možným ohrožením pro dospívající.

V druhé kapitole se věnuji právě příčinám vztahu dospívajících k volnému času. Proč a kde vzniká jejich pozitivní či negativní přijetí volného času. Konkrétně se jedná o rozdělení vztahu na „neumějí ho využít“, „nechtějí ho využít“ a „odmítají ho využít“.

Třetí kapitola pojednává o faktech, které poukazují na to, kdo a jak přispívá k tvorbě nudy. Jsou zde popsány jednotlivé subjekty, které se mohou reálně podílet, ať už vědomě či nevědomě, na vzniku nudy a jejímu začlenění do běžného života, které nakonec vede přímo k životnímu stylu.

Závěrečnou kapitolu jsem věnovala spojitosti nudy s delikventním chováním a jednáním ohrožující jak konkrétního člověka, tak společnost. Jsou zde popsány jednotlivé důsledky nudy, které představují typické řešení dospívajících. Situace, které vzali do vlastních rukou.

V praktické části této práce jsou uvedeny jak vybrané rozhovory s klienty nízkoprahového klubu, společně s jejich kazuistikami, které umožňují snazší pochopení a vcítění se do situace klienta, tak i výsledky výzkumu. Nechybí zde ani rozbory jednotlivých hypotéz a samozřejmě odpověď na výzkumnou otázku.

Anotace

Bakalářská práce „Nuda jako revolta dnešní generace?“ se v obecné rovině věnuje současnému vztahu dospívajících lidí k volnému času a nudě, přesněji pak možným příčinám toho, proč si mladí lidé volí nudu jako pozitivní východisko životních situací, které jsou běžnou součástí jejich vývoje. Součástí jsou předpoklady a možnosti, se kterými těmito situacím mohou čelit. Závěrečné zhodnocení výzkumné části dává možnost zamyslet se nad cestami, které by vedli ke zralejšímu sebepřijetí a převzetí zodpovědnosti za své jednání a uvědomění si určité časové koncepce.

Annotation

BA thesis called „Boredom as a revolt of a contemporary generation?“ is generally dealing with the attitude of the youths towards leisure time and boredom, more precisely then with the possible aspects and reasons of why young people choose boredom as a positive outcome of various life time situations. Those are an inevitable parts of their life development. I include the assumptions and opportunities with which the youths can face those situations. The conclusion of the research provides the opportunity to think about various ways of how to address a more mature self-perception and reliance, further on then taking the responsibility for their behaviour and realizing a certain time complexity.

Klíčová slova

nuda, volný čas, prostředí, příčiny nudy, vrstevnická aréna, subkultura, dospívající, teenageři, rodina,

Keywords

boredom, leisure, environment, the causes of boredom, peer arena, subculture, adolescents, teenagers, families,

Seznam použité literatury

1. Koukolík, František., Drtilová, Jana. *Vzpouřa deprivantů. Nestvůry, nástroje, obrana*. Praha: Galén, 2006.
2. Hofbauer, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004.
3. Říčan, P. *Cesta životem*. Praha: Portál, 2004.
4. Matoušek, Oldřich., Kroftová Andrea. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 2003.
5. Macek, Petr. *Adolescence*. Praha: Portál, 2003.
6. Jedlička, R., Klíma, P., Kořa, J., Němec, J., Pilař, J. *Děti a mládež v obtížných životních situacích*. Praha: Themis, 2005.
7. Kraus, Blahoslav., Poláčková, Věra. *Člověk, prostředí, výchova*. Brno: Paido, 2001.
8. Nakonečný, Milan. *Motivace lidského chování*. Praha: Academia, 2003.
9. Radvan, E. *Poznámky k vypracování odborného textu*. Brno: IMS, 2008
10. Řehoř, Antonín. *Metodické pokyny pro vypracování bakalářské a diplomové práce*. Brno: IMS, 2008
11. www.streetwork.cz
12. www.drogy.net
13. www.podaneruce.cz
14. www.libimseti.cz

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Klientka č. 1

Příloha č. 2 – Klientka č. 2

Příloha č. 3 – Klient č. 3

Příloha č. 4 – Klientka č. 4

Příloha č. 5 – Klientka č. 5

Příloha č. 6 – Fotky z Nízkoprahového klubu pro děti a mládež PVC Blansko

Kazuistika

D. je velice komunikativní, pozitivně naladěná, veselá 14ti letá dívka. Nepatří do žádné party, do klubu chodí sama a sama také odchází. Většina jejích kamarádů klub nenavštěvuje. Je nekonfliktní, ostatní ji přijímají pozitivně.

Žije s matkou a jejím přítelem. Vlastní otec umřel před 11 lety. Má mladšího sourozence (půl roku), kterého má matka právě se svým přítelem. S ním D. nemá dobrý vztah. „Když jsem byla malá, byl fajn, ale teď je to debil.“ Naprosto mu nedůvěřuje, hádají se spolu, shazuje ji před matkou a sráží její sebevědomí.

Postupem času tyto problémy přerostly ve fyzické napadání a psychické vydírání. „Nesla jsem třeba hrnek s čajem a on mi podkopl nohy a potom mi začal nadávat, ať to okamžitě utřu. Nebo mi podrazil nohy a já spadla a bouchla se do hlavy a chvíli jsem byla mimo.“

Matka začala navštěvovat psychologa a najala si právníka, chce se s ním rozejít. Problém je, že s malým dítětem je na něm dočasně finančně závislá. D. tohle všechno nese těžce. Doma má peklo a pozornost matky je primárně upřená na dítě. D. s ní má dobrý vztah, snaží se komunikovat. Chybí zde však podpora, kterou ani sama matka nikde nemá.

D. se s tím vyrovnává přes sport. Závodně běhá a našla si v tom útočiště. „Pokaždé když se začnou hádat, tak jdu běhat. Posledně jsem uběhla 20 km.“ K atletice ji přivedl děda, který ji i podporuje, radí a připravuje na závody.

Co se týče vztahů, ještě neměla vážný vztah. Nachází si je mimo vrstevnickou skupinu. Vždy trvají jen několik týdnů a pokaždé je přesvědčená, že je to ten pravý. Často jsou to partneři starší, někteří až o 20 let.

Rozhovor

1) Co je pro tebe volný čas (dále jen VČ)?

„Prostě čas, kdy se nenudím a dělám, co mě baví. Hlavně se nesmím nudit. To ne, to nemám ráda. Je to prostě zábava.“ **A když není zábava?** „Když není zábava, je to nuda, ne volný čas.“

2) Co děláš ve VČ?

„Sportuju. Hlavně běhám. Dělám atletiku a tak jsem každý den na tréninku. Trenér mě teď obsadil do dalších závodů. Takže běhám.“ **Co ještě naplňuje tvůj čas? Přeci jen neběháš?** (smích) „No to teda ne. Starám se o mladšího brácha. Chodím s kočárem ven a pomáhám mamce.“ **Jaké to pro tebe je?** „Jo, celkem fajn. Baví mě to. Je srandovní.“

3) Kolik VČ přes den máš?

„No, 2-3 hodiny denně.“ **Vyhovuje ti to?** „Je to akorát. Když ho totiž budu mít víc, tak se budu nudit a když míň, tak nebudu mít čas na sebe a na to, co mě baví.“

4) Chtěla bys ještě něco zvládat ve svém čase? Ještě další koníček?

„Ne, jsem spokojená.“ **Podle čeho to poznáš?** „Protože stíhám všechno co chci a když něco nestihnu, tak se domluvím na další den. Pokud bych ještě něco chtěla, tak se dá s mamkou domluvit a snažila by se mi vyjít vstříc.“ **Tak to je dobře, že se na mamku můžeš obrátit.** „No, tohle je fajn. Vždycky jsem jí mohla všechno říct. Ale o jejím příteli se to teda říct nedá.“

5) Komu záleží na tom, jak trávíš VČ? Zasahují do toho nějak?

„No rodina.“ **A to je?** „Mamka, děda, babička.“ **Jak jim na tom záleží?** „Snaží se mi pomoci, abych měla dost času na sebe. Třeba mi děda pomůže s nádobím, abych mohla jít dřív ven. Děda mi taky pomáhá s tréninkem, radí mi, jak běhat.“ **A co na to ostatní?** „Taky mě v tom podporují. Jen tomu tak třeba nerozumí a mamka má teď dost práce s malým.“ **Jak do toho zasahují?** „Tak ptají se mě kam jdu a kdy přijdu. Teda hlavně mamka. Její přítel mi jen nadává. No a musím se s mamkou domlouvat do kdy budu venku a tak. Většinou je to do 8.“ **Vzpomínám si, že jsi mi jednou vyprávěla, jak jsi do rána pařila.** (smích) „Jo to jsem ale utekla oknem. Občas to tak dělám a pak se nad ránem vrátím, než se mamka vzbudí.“

6) Nuda je pro tebe...

„...sezení u počítače.“ **Ještě něco?** „Ne, to mě napadlo jako první.“

7) Jaký je tvůj názor na nudu?

„No je to čas, kdy nemůžeš dělat, co tě baví. Nebo nemáš co dělat nebo nemáš prostor něco dělat. Prostě se ti nechce nemáš kde. Třeba když venku prší a já nemůžu jít běhat, tak se třeba nudím.“ **Rozumím ti.** „Proto potom děláš kraviny. Je to takový prázdný prostor.“ **A jaké děláš kraviny?** „No já ne, ale někteří jo.“ **Znáš někoho?** „Jo, je jich dost. Třeba ti co chodí sem.“ **Ale ty sem taky chodíš.** „Jo, ale nenadávám tu, že je tady zewl. Tak mají jít něco dělat.“ **Co například?** „Třeba si jít něco zahrát nebo někam ven s kamarádama.“ **To zní, že se dokážeš zabavit a nenudíš se nikdy.** „Ale nudím.“

8) V jakých situacích se nudíš?

„Když jsem smutná, asi nejvíc. Ale aspoň můžu přemýšlet o sobě a nikdo mě neotravuje.“ **Často o sobě přemýšlíš?** „No, asi jo. Ale ne jako že se často nudím nebo jsem smutná. Jen tak o sobě přemýšlím, o tom co chci dělat a tak.“ **A co chceš dělat?** „Chci být dobrá v atletice a dostat se na školu. Ochrana osob a majetku.“ **Je ještě něco, co tě napadá o nudě?** „Někteří se nudí schválně, protože nic jiného neumí. Někteří se schválně nudí u toho, co je jinak baví.“ **A napadá tě, proč to tak je?** „Nevím, asi to prostě jinak neumí.“

9) Jak se vidíš za 5 let?

„Budu dělat atletiku, chtěla bych se dostat na olympiádu. Budu mít za sebou střední – ochrana osob a majetku a půjdu na vysokou. A taky budu mít přítele, nějakého sportovce.“

Kazuistika

Klientka I. 13 let. Do klubu chodí krátce. Asi tři měsíce. Je komunikativní, umí se vyjadřovat a formulovat své názory, často se však projevuje velice infantilně, dětsky. Nejvíce v situacích, kdy je nervózní a cítí se ohrožená. Má potřebu na sebe poutat pozornost – skáče ostatním do řeči, začne mluvit hodně nahlas či jiným tónem. Upřednostňuje své pocity před ostatními.

Ostatní v klubu ji nevnímají negativně, spíše neutrálně. Zneužívají ji pro cigarety. Má tendence si přátele nalézat tím, že jim nabízí cigarety. Patří do asi 15ti členné party nových klientů. Klub navštěvuje denně a tráví v něm téměř celé odpoledne.

Celkem má 5 sourozenců. Ona sama žije s matkou a jejím přítelem. Dva sourozenci bydlí s otcem a ostatní už jsou dospělí a bydlí sami. S matkou popisuje vztah jako dobrý. Matka se jí věnuje, může si s ní povídat, ale nedovede si představit, že by s ní rozebírala věci jako sex, menstruace, atd. S přítelem matky si nerozumí, je „hroznej“. Nemá ho ráda už od první chvíle. Vzájemně si nepadli. „Je starej a není ani hezkej. Pořád na mě něco má, nechová se ke mně hezky.“ Raději proto tráví čas venku. Nechce se s ním doma vídat. Když matčin přítel není doma, tak I. ani nejde ven a je ráda doma s mamkou a hraje si na PC. Když je ale doma, tak jde I. raději ven a toulá se po venku. Sama to nazvala touláním. Má dovoleno být do večera venku, o víkendu to moc neřeší, kdy se má vrátit domů.

Ráda by kvůli matce přestala kouřit. Ta to neví, ale podle jejích by ji zabila. Má ji ráda, to je důvod proč se tak rozhodla.

Rozhovor

1) Co je pro tebe volný čas?

„Je to můj koníček. Je to to nejlepší, co může být. Potom teda taky kluci.“ **A ještě něco?** „Ne to je asi všechno.“ **Takže to vnímáš jako něco fajn?** „Jo, je to moc fajn.“

2) Co děláš ve VČ?

„Jsem venku nebo v klubu, anebo venku. Prostě pořád venku.“ **To zní jako by tě nic jiného nebavilo.** „No, teda ne. Taky chodím do skautu, už 5 let. Je to taky fajn.“ **A co se ti na tom líbí?** „Že chodíme ven, hrajeme různý hry a v létě jezdíme na tábory. Prostě pořád máme co dělat.“

3) Kolik VČ přes den máš?

„Tak po škole.“ **A kolik je to asi hodin?** „Asi 5-6 hodin.“ **Jak ti to vyhovuje?** „Je to málo, chtěla bych víc a víc času, víc volnosti.“ **Co je pro tebe volnost?** „Když mě nikdo nehlídá, „nebuzeruje“, nekontroluje. Prostě po mě nic nechce. Můžu si dělat co chci.“ **A máš teď volnost?** „No ani moc ne.“

4) Chtěla bys ještě něco zvládat ve svém čase? Ještě další koníček?

„Jo, chtěla bych mít víc času, abych mohla třeba jít posedět někam. Co tím myslíš posedět? No jak je to v těch filmech, jak jdou ty lidi společně si někam sednout třeba do kavárny nebo do restaurace.“
Chtěla by ses takto scházet s lidma? „Jo, popovídat a tak. Už je to takový dospělý.“

5) Komu záleží na tom, jak trávíš VČ? Zasahují do toho nějak?

„Mamce, to mě štve, ta se mě vždycky ptá, kam jdu a kdy přijdu.“ **A jaké by to bylo, kdyby se tě nikdy nezeptala?** „Takový divný.“ **V čem?** „No že bych jí byla jedno.“ **A to by tě neštvalo?** „No, asi jo. Vždycky se s ní domlouvám na tom, jak dlouho můžu být venku. Třeba dneska chtěla, abych přišla v 6 a já chtěla o půl 7, tak jsme se domluvily na čtvrt na 7.“ **A přijdeš?** „Jo, to musím. Když přijdu pozdě, tak mám zaracha.“ **A je ještě někdo jiný, kdo se zajímá?** „Ne, jen mamčin přítel mně akorát nadává, když přijdu pozdě. Vůbec se o mě nezajímá. Nesnáším ho, je to „kokot“.“

6) Jak tráví volný čas tvý rodiče?

„Mamka když má volno tak uklízí, stará se o domácnost.“ **Myslíš, že je to její koníček?** „No asi jo, nevím. A taky ráda peče.“ **A ty taky ráda pečeš?** „Ne, já vůbec, ale pomáhám jí. A pak to sním.“ **A mamčin přítel?** „To vůbec nevím a je mi to jedno.“

7) Nuda je pro tebe.....

„Je to blbý. Takový osamělý je to. Divný, prostě cítím se divně, když se nudím.“ **Divně?** „Takový divný klid. Divně jako že nevím co dělat, nikdo po mě nic nechce a nemám co na práci.“ **Vždyť to jsi říkala, že by ti to vyhovovalo?** „Jo, ale ne takhle. U tohodle mám pocit, že je něco špatně. Že jsem třeba zapoměla něco udělat a tak.“ **A stává se ti to často?** „Ne, často ne.“ **Ještě něco tě napadá?** „Když prostě nemám kam jít, tak jen bloumám bez cíle.“ **A kdy se ti to stává?** „Často večer, když jsem doma a není nic v televizi. Doma je vždycky nuda. Už tam nebydlí brácha, s tím byla sranda. S ním se nešlo nudit.“

8) Jaký je tvůj názor na nudu?

„Nebaví mě to, je to špatný. Nemám to ráda.“ **Nudíš se někdy ráda?** „Nikdy se nenudím ráda a schválně.“ **Schválně?** „Jakože bych si sedla a řekla si, že se teď budu nudit.“

9) Jak jde zahnat nuda? Jak se jí bráníš?

„Jdu na PC nebo ven. Ale na PC jen když není doma matčin přítel. Nebo jdu vynést koš. Abych byla prostě venku a neseděla doma.“ **A co když se ti to tímto způsobem nepodaří, nudu zahnat?** „Tak někomu zavolám jdu s ním ven.“

10) Jak se vidíš za 5 let?

„Budu klidná, ne v pubertě.“

Kazuistika

L. je klient, který náš klub navštěvuje už 6 let. Je mu 20 let, je vyučen nábytkářem. Rozhodl se pro nástavbu, ale po měsíci se rozhodl, že skončí. Chce být ekonomicky samostatný. Uvádí, že potřebuje peníze na „cíga“ a na hulení a taky, že by si chtěl našetřit nějaké peníze na založení vlastní truhlářské firmy – víkendové brigády mu finančně nestačí. S rozhodnutím seznámil svou maminku, ta s tím nesouhlasila a zkoušela mu vysvětlit, že by školu měl dokončit, aby měl i vyšší plat. L s tím nesouhlasí, domnívá se, že může mít nástupní plat bez vzdělání 15.000 čistého v Brně. Je rozhodnutý zajít na pracovní úřad, jakmile dostane přídavky na dítě. „Každým dnem zajdu na pracák, do školy už nechodím“. Po půl roce si našel práci v truhlářské dílně a je spokojený.

Žije v domě s matkou. Je tam spokojený. Matka se o něj stará a nic po něm nevyžaduje. „Brzo zjistila, že je to se mnou zbytečný, že si stejně všechno udělám po svém.“ Brzy rezignovala s vlivem na syna. Stáhla se a nechává mu prostor pro vše, co ho napadne. L. denně kouří marihuanu. Tvrdí, že s tím nikdy nepřestane, že je to to nejlepší, co může být.

Co se týče vztahů, tak žádnou přítelkyni nemá. Nemá téměř žádné zkušenosti se vztahy. Do klubu chodí sám, tam vždy někoho potká a tráví s ním odpoledne.

V klubu má již svou pozici. Ostatní ho, přes zásoby marihuany, vnímají velice pozitivně. V kolektivu bývá někdy nepřijemný. O samotě, při individuálních rozhovorech, dokáže být velice milý a příjemný. Je komunikativní.

Rozhovor

1) Co je pro tebe volný čas?

„Čas, kdy nemusím být v práci, jsem třeba sám doma a hlavně si můžu dělat co chci. Když do mě máti nevalí a nikomu nic nemusím říkat.“

Takže teď VČ nemáš, když si se mnou povídáš?

„Mám, jsem tu ze své vůle, protože chci a nevadí mi to. Myslel jsem to tak, když po mě nikdo nic nechce, chápeš, ne?“

Chápu a rozumím ti.

2) Co tedy děláš ještě ve VČ, kromě třeba povídání se mnou?

„Chodím hlavně ven s kámošema a s lidma. Jdeme si třeba zahulit nebo někam do města. Nebo jsem doma a poslouchám hudbu. Pěkně si to osolím na plný pecky a nikdo mi už nic neříká. Sousedka už si zvykla, já ji vždycky druhé den pozdravím a ona se jen usměje a nic neříká, víš jak.“

Třeba se jí ta hudba už začala taky líbit?

„Nic jinýho jí ani nezbyvá, víš jak.“

3) Kolik VČ přes den máš?

„No v podstatě všechen čas jak přijdu z práce.“

Kolik je to třeba hodin?

„Záleží i na směnách. Třeba od 3 odpoledne až do noci. Víš co, já už chodím makat a už se nemusím máti ptát, kdy mám přijít. To jsem se jí vlastně skoro nikdy neptal. Víš co, přijdu domů a třeba v sobě něco mám a máti mi nic neřekne, protože ví. Poznává to na mě, já to vím. Poznám to, ona s tím má určitě taky zkušenosti. Takže do mě nevalí.“

Záleží ji na tom, co tedy ve VČ děláš?

„Třeba by jí to zajímalo, ale ví, že jí nic stejně neřeknu. Je to zbytečný.“

Kdo zasahuje do toho, co děláš?

„Nikdo, teda kromě máti.“

4) Jak bys chtěl trávit VČ, kdybys mohl?

„Chtěl bych dílnu. Normálně doma ve sklepě bych měl dílnu a tam bych si dělal a vyráběl a byl bych tam zašitej třeba celý den. Ale nemám na to prostor.“

Je ještě něco, co by ti změnilo tvůj režim?

„No tak jasně, kdybych měl svůj byt. Dělal bych si všechno podle svého a určitě bych tam trávil i víc času.“

Máš práci, dobře placenou a trvalou. Máš chuť mít svůj byt. Co ti brání?

„No tak zase se mi z domu nechce, víš co, máti je v klidu, nechává mě být.“

A vaří ti, pere a stará se o tebe....

„Jasný, proč bych teda někam chodil.“

5) Jak tráví volný čas tvoje máma?

„To já vůbec nevím.“ **Přemýšlíš někdy nad tím, co dělá, když jsi pryč?** „Vůbec.“

6) Jak jsi trávil VČ v dětství? Chodil jsi do nějakého kroužku?

„Ne nikdy. Ani by se mi nechtělo.“ **Proč?** „Chtěl jsem si vždycky dělat všechno podle sebe.“

7) Nuda je pro tebe...

„Když jsem v práci a táhne se čas. Když není co dělat nebo mistr valí. Víš co, když je klídek a v pohodě si dělám, zhuším se a ono to uteče. Někdy mi ale nuda nevadí. Sedím si sám, zhušenej a jen tak si přemýšlím a nic nedělám. Nebo když je nás víc, zhušíme se a nudíme se společně, tak to je taky v klidu, víš jak. Ale když není s kým jít a není co na prda, tak to je špatný.“

8) Jak se bráníš proti nudě?

„Záleží s kým jsem, ale většinou jsem s lidma nebo za někým jdu.“

9) Jak se vidíš za 5 let?

„Budu pořád stejnej. Víš jak, budu chodit do práce a budu hulit. To nikdy nepřestanu.“

Kazuistika

Klientka K. 13 let. Žije s matkou a starším bratrem. S bratrem vychází velmi dobře, hodně si spolu povídají a svěřují se. Ten taky navštěvuje klub. S mamkou má dobrý vztah, o intimních věcech se s ní ale nebaví. Nechce, aby toho o ní tolik věděla. „Svěřuju se radši kamarádkám.“ Jinak se dá s mamkou bavit, je v pohodě.

S otcem se nevidá. Jeden čas byl ve vězení. „Pozdravím ho, ale jinak ho nemusím.“ Je to asi 5 let, co se rodiče rozvedli. „Taťka hodně pil a mlátil mamku, když byl ožralej. Nás s bráchou ale nikdy nebil.“ Doma žádné násilí nezažila. Když dostane trest, má zaracha, ale nikdy jí nebili ani nezakazovali třeba televizi. Doma ale moc čas netráví, nudí se tam a chce být raději s kamarády.

Ve škole mívá problémy. Většinou výchovné jako je ničení majetku školy, nevhodné chování k učitelům, záškoláctví atd. „Třeba normálně učitelce řeknu, ať drží hubu.“ Se šikanou zkušenosti má přímé. Ve třídě je spolužák, kterému se s kamarádkou posmívají a dělá jim radost, že je z toho „v prdeli“. Na svůj věk je ale hodně vyspělá. Je minimálně o hlavu větší než kluci ve třídě. Tam si rozumí tak se dvěma kamarádkama. Působí sebevědomě a jistě, vzhledově vypadá tak o dva nebo tři roky starší. Na ostatní působí někdy agresivně.

Hodně žije ve stínu bratra, snaží se ho napodobit. Přejímá jeho názory, styl mluvení, koníčky a kamarády. Ale ona sama si to neuvědomuje. Pokud ji s tímto faktem konfrontujeme, popírá to. Její svět je hodně mužský. Je pro ni snazší se bavit s klukama než s holkama. Má také víc kamarádů.

Většinu volného času tráví tak, že se staví pro kamarádku a jdou ven. Když je co dělat, tzn. že ví, že někdo někde je, tak je to fajn. „Jdeme s někým ven a jsme třeba v parku nebo něco děláme. Když ale nikdo nikde není, tak je nuda. Sedíme na lavičce a nudíme se.“

Rozhovor

1) Co je pro tebe volný čas?

„Je to asi zábava anebo zewl. Prostě si dělám co chci a nemusím být ve škole.“

2) Co děláš ve VČ?

„Jsem třeba doma a dívám se na televizi a u toho jím. Ale už s tím musím přestat, chci zhubnout. No anebo jsem venku s kámošema a chodíme po městě. Nebo tak, ježíš, nevím. Prostě jen tak, co se mi chce.“

3) Kolik VČ přes den máš?

„No po škole. Ježíš, prostě přijdu ze školy a už mám volno. Klidně bych ho brala i víc.“

Nemáš čas na to, co bys chtěla dělat?

„No to ne, spíš nechci chodit do školy, je to tam hrozný. Už se těším, až od tam budu pryč.“

4) Je něco, co bys ještě chtěla dělat ve vč? Co by tě bavilo?

„Chtěla bych malovat. Jak je to třeba ve filmech. Jak tam malují, ježíš...“ **„máš na mysli např. malování zátiší a aktů, jak tam stojí ty lidi u stojanu?“** „Jo, to je ono. No, to by mě bavilo. Jenže tady v BK nic takovýho není, nebo je?“ **Nevím, ale můžeme to společně zjistit. Možná v Brně.** „No tak tam by se mi nechtělo jezdit. To teda ne.“

5) Komu záleží na tom, jak trávíš VČ?

„No mamka.“ **A její přítel?** „Teď je zase pryč. Ten ne. Posledně se opil a musely jsme se s mamkou smát.“ **Musíš se třeba s mamkou domlouvat, kdy přijdeš?** „Jo, to já ji vždycky řeknu, v kolik asi přijdu. Teď je to mezi náma dobrý. Přes týden můžu být venku třeba do 10 a přes víkend je to jedno. To už mamka spí a ani neví, kdy přijdu a v jakým stavu.“

6) Jak jsi trávila VČ dřív, když jsi byla menší třeba?

„Chodila jsem do hip-hopu, tancovat. A taky jsem chodila do kroužku, kde jsme dělali něco z hlíny, modelovali, ježíš.“ **Máš na mysli keramiku?** „Jo, to je ono. To mě bavilo.“ **A teď?** „Chodila jsem tam s kámoškou a ona pak přestala a sama bych tam nešla.“ **A co tancování? Víš, že jsi byla dobrá a šlo ti to.** „No, nevím, začala jsem pak nějak hulit a nechtělo se mi tam. Chtěla jsem být radši venku. Teď už bych tam nechodila.“ **Proč?** „Nevím...“ **Někam pravidelně včas chodit?** „No, to bych už právě nedávala a nechce se mi.“ **A co na to mamka?** „Nic, že je to moje věc.“

„Jo a taky jsem dřív vyšívala, to mě baví.“ (smích) **Jo, já zase ráda pletu.** „Fakt, to je dobrý. To mamka taky.“ **Vidíš, třeba tě to naučí taky?** „To asi těžko. Zkoušela to několikrát a vůbec mi to nešlo.“

7) Nuda je pro tebe...

„Nuda je nic nedělat. Když nemáš kam a s kým jít.“ **Baví tě to někdy? Je v některých situacích dobrá a v jiných špatná?** „Jo to jo, někdy je to fajn s kámošema.“

8) Jaký je tvůj názor na nudu?

„No že je to blbý.“ **Všimla jsem si, že když jsi v klubu, tak často říkáš, že je tu hrozná nuda a že je to tady strašný. Co třeba ti tu přijde strašný?** „Ježíš...“ **Např. klub, vybavení, pracovníci.** „No určitě to nejste vy pracovníci ani klub. Spíš je to téma lidma, co sem chodí. Není s nima zábava. Všechny znáš a už víš, co tě čeká.“

9) V jakých situacích se nudíš?

„Když je venku hnusně a není kam jít.“ **Je to třeba jiný o víkendu a ve všední den?** „Ani moc ne, je to jedno. Víkend spíš prozwlím.“

10) Má nuda třeba nějaká pravidla? Kdy je dobrý se nudit a kdy ne?

(Smích) „...ježíš, tak to nevím. Cože?“

11) Jak se vidíš za 5 let?

„Tak to vůbec nevím. Nepřemýšlela jsem nad tím.“

Kazuistika

M. je 16 let. Studuje na střední církevní škole, obor pečovatelka. Přestoupila tam v pololetí, nejdřív studovala sociálně správní obor, ale nebyla s ním spokojená. Do klubu chodí téměř denně, vždy sama. Do aktivit v klubu se nezapojuje – když je vyzvaná, aby si šla něco zahrát, říká, že to neumí, nehraje ani se svým klukem. Takže v klubu vyseďává na gauči. Často chodí do kontaktní místnosti a tam jen tak sedí a je spíše v roli posluchače. Takže je to tichá, nenápadná holka. Odlišuje se i oblečením od svých vrstevníků – nosí skromné oblečení, které jí kupuje babička.

Je ráda, když jí pracovník osloví a všímá si jí - je na ní vidět, že chce komunikovat, často začíná konverzaci „ jak se máš“ (ona x pracovník), ale mluví málo a odpovídá v krátkých větách. Její častá odpověď je nevim. Ale spíše se bojí sama projevit a nevim je pro ni bezpečné.

O Moniku se stará její babička a děda (je v opatrovnictví. Její maminka bydlí ve stejné bytovce, ale v jiném bytě. Takže ji prakticky vychovává jen babička. M. o ní mluví jako o „babce“. Její děda je nemocný a téměř se nehne z postele. M. to s babičkou nemá jednoduché. Babička má o ní strach, chce aby chodila brzo domů – mnohem dřív než je zvykem u vrstevníků. Nelíbí se jí, že chodí s klukem J. M. také uvádí, že babička pije, že ji hodně nadává a říká jí, že se „kurví“. Nemají spolu dobrý vztah, nerozumí si. M. musí doma hodně uklízet. K mámě chodí jen na návštěvy.

Nad domácností dohlíží sociální pracovnice. M. uvádí, že jsou s babkou v koalici a soc. pracovnice má na M. zvláštní požadavky, např.: že nesmí mít v pokojíku obrázek svého minulého psa. Je to přání babičky a ta to uvádí tak, aby si M. myslela, že je to požadavek soc. pracovnice. Babička si také nepřála, aby šla na střední školu. Chtěla, aby si našla práci a začala vydělávat peníze.

M. má několikaletý vztah s přítelem J., který je starší. Jejich vztah není ze strany babky podporován, ale M. za ním jezdí moc ráda. Hodně si rozumí s J. maminkou, se kterou si dokonce tyká a našla v ní mámu, kterou neměla. I takto jí to M. prezentuje. J. maminka o ni projevuje velký zájem a stará se o ni. Pomohla jí i v situaci, kdy M. otěhotněla a museli zařídit interrupci. Babka v tu chvíli M. odsoudila, zakázala jí kamkoliv chodit a vídat se J. Po nějaké době, kdy se vše uklidnilo, se k J. mohla zase vrátit.

Chtěla by být streetworkerkou nebo dělat podobnou práci, jako děláme my v klubu.

Rozhovor

1) Co je pro tebe volný čas?

„No když mám klid, volno. Jsem sama, jdu se projít třeba do lesa.“ **Z toho co říkáš mi to zní, že raději jsi ve svém volnu sama, bez ostatních lidí a baví tě to.** „Jo, je to tak. Já jsem celkem samotářská. A taky když se jdu projít, tak lidi nepotřebuju. Sama si přemýšlím. Mám raději zvířata než lidi. Hrozně mi chybí můj pes. S ním jsem vždycky šla ven a nebyla jsem sama. Taky si říkám, že třeba nikdy nebudu mít děti.“ **V čem to je myslíš?** „Asi ta zodpovědnost. Bojím se jí.“

2) Co děláš ve VČ?

„Tak ta turistika nebo jdu sem, anebo jsem doma u PC. Ale doma mě to nebaví, tak jsem raději jinde. A taky ráda čtu.“ **Liší se nějak víkend od všedního dne v tom, co si vybíráš za aktivitu?** „Tak o víkendu jezdím za J.“ (přítelem) „a tam jsem třeba celý víkend. To se nenudím, to jsem ráda, že vypadnu.“

3) Kolik VČ přes den máš?

„Tak když přijdu ze školy, to je tak kolem 4 a potom se musím učit tak od 6. Takže ty dvě hodiny.“ **A je to dost nebo bys chtěla víc volna?** „Ne, je to akorát. Ale teď mě nejvíc času zabírá ta škola. Dřív jsem se vůbec nechtěla učit, ale teď mě to i docela baví. Ale je toho moc.“ **A co se změnilo, že tě to teď baví?** „Tak asi tím, že jsem si to vybrala a víc mě ty předměty baví.“

4) Chtěla bys ještě něco zvládat ve svém čase? Ještě další koníček?

„Tak asi víc tu turistiku a taky bych chtěla chodit častěji plavat. To mě taky baví. V létě se chodíme koupat s děčkama. Jdeme vždycky 3km pěšky, pak se válíme u vody a potom zase pěšky domů.“

5) Komu záleží na tom, jak trávíš VČ? Zasahují do toho nějak?

„Tak asi babce nejvíc. Ta mě furt jenom nadává. Nelíbí se jí, že se courám po venku. Vždycky když přijdu domů tak mi začne nadávat „Kde ses zase kurvila?“ Děda ji za to posledně hrozně seřval. Byla asi zase opilá nebo co.“ **A je ještě někdo?** „Tak ten děda taky. S ním se dá domluvit. A potom i J.“

S kým se domlouváš na tom, kdy přijdeš a kam jdeš? „To většinou s dědou, babka mi jen nadává. Chtěla by, abych byla jako V. (sestra). Ta je celý dny doma a vůbec nikam nechodí. Taky podle toho vypadá. Je tlustá.“ **A co mamka? Zatím o ní nemluvíš.** „Tak tím, že u ní nebydlíme, tak se s ní nedomlouvám. Jdu za ní když se mi chce a když mám čas.“

6) Jak jsi trávila VČ dřív, když jsi byla menší?

„Dřív jsem chodila na aerobik, ale to byla makačka. A tak do 13 jsem chodila s dědou na zahradu a na výlety. To bylo fajn.“ **Aerobik? To zní dobře.** „Jo taky mě to bavilo, ale bylo to moc namáhavý.“ **Takže to chápu dobře, že teď už se ti nechce?** „No“ (smích). „Ani mě to moc nebavilo.“ **A co na to babka, děda nebo mamka?** „Nic, jim je to jedno. Vůbec se mě na to ani neptají.“

7) Nuda je pro tebe...

„PC, učit se, sedět a čumět do blba.“ **To je zajímavé. Teď jsi vyjmenovala tři věci a z toho dvě jsou ty, které tě baví.** „No, tak taky je jasný, že mě to nebaví pořád. Prostě sedět u počítače mě tak nebaví a nechápu, jak u toho může někdy sedět celý den.“

8) Jaký je tvůj názor na nudu?

„No je to blbý. Prostě...nikdo se nechce nudit. Když nemáš co dělat, tak seš i nepříjemnej a tak.“ **Všimla jsem si, že v klubu trávíš často celé odpoledne. Hodně sedíš s pracovníkama v kontaktní a moc se nepohybuješ v klubu.** „To jo, většinou, když tu nikdo není.“ **Nikdo?** „Tak kamarádi, s kým bych se bavila.“ **Nudíš se u toho?** „Ne, je to sranda to pozorovat. Třeba minule mě

strašně štvaly ty holky, jak s tebou seděly v kontaktní a pořád nadávaly, jaká je tu nuda a ty ses je snažila zabavit a mluvit s nima a jim se nechtělo a pořád si jen stěžovaly. To bych já teda nevydržela, to seš dobrá. To bylo hrozný.“

9) Nudu teda vnímáš jako něco negativního?

„Jo.“ **A jsou situace, kdy se nudíš ráda?** „Tak třeba když jsem unavená. Tak mi to nevadí ta nuda. To mě i baví, že nic nemusím.“

10) Podle čeho poznáš, že se nudíš?

„Tak třeba ruce. Musím s nima furt něco dělat. Začnu se ošívát a tak to vím, že musím jít něco dělat.“
To je dobře, že si nasloucháš a věnuješ pozornost i tělesným signálům. „Jo, to nás učí i ve škole.“

11) Jak jde zahnat nuda? Co teda jdeš dělat?

„Tak třeba si jdu přečíst nějaký časopis nebo někomu napíšu a jdu s někým ven. Nebo taky sama. Ale lidi na to nemají moc vliv. Třeba mám kámošku, se kterou když jsem tak se vůbec nikdy nenudím. Ona prostě pořád mluví a nejde zastavit. Je s ní hrozná sranda. No a když jsem s J. tak nejsem sama, ale nudím se s ním hrozně. Třeba se jen díváme celý den na televizi a když mu řeknu, ať jdeme něco dělat, tak se mu nechce. A to mě štve.“

12) Jak se vidíš za 5 let?

(smích) „Tak to nevím, nad tím jsem nepřemýšlela.“ **Třeba že budeš vdaná a mít děti.** (velký smích)
„Tak to vůbec. Ale budu mít určitě svého psa.“

Příloha č. 6 – Fotky z Nizkoprahového klubu pro děti a mládež PVC Blansko

---

obrázek 1: Klub

obrázek 2: Letáček pro holky

obrázek 3: Videoprojekce v klubu

obrázek 4: Klub